

ÖLMÜŞ EŞEK

1957

Aziz Nesin 1915-1995

İÇİNDEKİLER

İlk Mektup

İkinci Mektup

Üçüncü Mektup

Dördüncü Mektup

Beşinci Mektup

Altıncı Mektup

Yedinci Mektup

Sekizinci Mektup

Dokuzuncu Mektup

Onuncu Mektup

On Birinci Mektup

On İkinci Mektup

On Üçüncü Mektup

On Dördüncü Mektup

On Beşinci Mektup

On Altıncı Mektup

On Yedinci Mektup

On Sekizinci Mektup

On Dokuzuncu Mektup

Yirminci Mektup

Yirmi Birinci Mektup

Yirmi İkinci Mektup

Yirmi Üçüncü Mektup

Hakkında

Aziz Nesin'in Ölmüş Eşek isimli öykü kitabı 1957 yılında yayınlanmıştır. Kitap ölmüş bir adamın dünyadaki arkadaşına yazdığı yirmi üç mektuptan oluşmaktadır. Bu mektuplar, kurttan korkusu olmayan Ölmüş Eşek'in Tahtalıköy 'den dünyadaki arkadaşı Eşekarısı'na yazdığı mektuplardır. Kendisine, artık öldüğü için kurttan korkusu kalmadığından ve yaşarken de insan gibi hissetmediğinden Ölmüş Eşek dediği anlaşılmaktadır. Her mektup ayrı bir öykü niteliğinde olup aynı zamanda birbirinin devamıdır. Aziz Nesin öykü kitabında toplumsal ve siyasi sorunlara mizahi açıdan yaklaşmaktadır. Öykülerinde toplumdaki problemlere ve Türk toplumun yapısına değinmiştir. Öykülerin temaları yoksulluk, sosyal adaletsizlik, ölüm, sınıf ayrımı, sağlık sistemindeki ve bürokrasideki sorunlar, toplumsal sorunlar, yozlaşma, duyarsızlık ve mesleki ahlak olarak sıralanabilir.

İLK MEKTUP

Öykü

Tahtalıköy 'den gelen mektup Ölmüş Eşek'in nasıl öldüğünü anlatır. Eşekarısı diye hitap ettiği arkadaşına mektup yazar. Mektubu yazan şaşırmasını, ona Tahtalıköy 'den yazdığını söyler. Bir zamanlar yeryüzünde yaşamış bütün büyükler, ünlüler, ileri gelenler hepsi oradadır. Kendisi için arkasından sağlığında değerini bilemedik gibi söylemler söylendiğini biliyordu. Önünü göremeyecek durumda olmasına rağmen bakışları hüzün doluydu diyenler vardır. Arkasından övülüyordu. Dünyada sıkıntı çektiği için üzülmemesini, arkasından herkesin övüp duygu dolu cümleler kuracağını söyler. Tahtalıköy 'de yerinin eşek cenneti olduğunu söyler.

Eşeğin başından geçenler Bir eşeğin başından geçenleri anlatır. Çok sıcak bir gündür. Sirtında çok ağır yükler vardır. Yüklerin altında ihlaya pıhlaya giderken bir yalının önünden geçiyordu. Kafasını çevirince yalının balkonunda besili, bakımlı bir eşek görür. Şezlongda keyif yapıyordu. Elinde buzlu içki bardağı vardır. Yük taşıyan eşek ona dönerek böyle havalı durmanın ne anlamı olduğunu söyler. İkisi de alt tarafı yaşıyordu. Yalıda eşek yaşamlarındaki farkı işaret ederek " Sen öyle yaşıyorsun ben böyle yaşıyorum" der.

Tahtalıköy hakkında Tahtalıköy'de hiç devlet dairesi olmadığından işler tıkr tıkr yapıyordu. Tahtalıköy 'den birisi yeryüzünde olan birine mektup yazmak isteyince bunların hepsi mektubu göndereceği kişinin içine doğuyordu. Anlatıcı Eşekarısı'na bu mektupta nasıl öldüğünü anlayacağını söyler. Anlattıklarının artık yaşayacak mertebede olmadığına işine yarayabileceğini belirtir.

Ölüm kararı Arkasından ağlayacak iki kişi olduğunu söyler. O iki kişiye de borcu vardır. Öldüğünde borcunu alamayacakları için çok üzdüklerini tahmin ediyordu. Onların suratını her gördüğünde ölüp dirilmektense bir kere ölmeyi yeğlemiştir. İlk önce evde ölmeyi tasarlamıştır. Ama eve gelenler fakirliğini görmesin diye vazgeçmiştir. Yazın yazlıkta, kışın kışıkta yaşayamamıştır. Hiç olmaz şimdi yazlık bir yerde ölmeyi istemiştir. Ölüsünü göstermek istemediği içinde çok uzak, havalı, güzel görümlü bir yere gitmiştir. Ölmeden önce kendine son isteğini sorunca içindeki ses her seferinde yaşamak demiştir. Hemen bu düşünceleri reddetmiştir. Gözlerini yummuştur. Düpedüz şarmpole uzanmıştır.

Ölüm hikayesi Yoldan geçen biri onu tekmelemiş, ceplerini karıştırmış ama aradığını bulamayıp yüzüne tükürmüştür. Ceplerini ararken gıdıklanmış ama ölmüş olduğundan kıpırdamaması gerektiğinden kıpırdamamıştır. Ölen biri insandan sayılmaz diye yoldan geçen birine seslenmiştir. Polise haber vermişlerdir. Polis onun kim olduğunu anlayacağını iddia etmiştir. Ceplerini aradıkça yazdığı aşk şiirlerini bulmuştur. Polis şair olduğunu düşünür. Polis onu bir hendeğin içinde bırakıp şiirleri cebinden alır. Belki şiirlerinde bir suç bulunur diye siyasi şubeye götürüyordu. Polis ve adam gitmiş, o hendekte kalmıştır. Ölümü böyle olmuştur. Ölümünden sonrada kurtulmamış orada da başına gelenler olmuştur. Bir sonraki mektubunda bunları anlatacağını söyler. Alacaklılarına sakın yerini söylememesini, orada da rahat vermeyeceklerini söyleyerek mektubu bitirmiştir.

Temalar

Sınıf farkı Öyküde yük taşıyan eşek alt sınıftan insanları, yalıda keyif yapan eşek üst sınıftan insanları temsil etmektedir. Sürekli yük taşıyarak zor yaşam koşulları altında yaşayan eşek de, yalıda elinde içeceği ile keyif yapan eşek de yaşıyor görünüyordu. Sınıf farklılığı yaşama biçimlerini çok derin şekilde etkilemektedir.

Ölüm/İntihar Öyküdeki karakter öldükten sonra yaşamdaki sıkıntılarının son bulacağını düşünmektedir. Yaşarken zorluklarla, yoksullukla, hastalıklarla mücadele etmek zorunda kalan insanlar için ölüm sıkıntılardan kurtulabileceği bir çıkış yolu olabilmektedir. Karakterin yaşadığı sıkıntılar, hayal kırıklığı, çözülemeyen ekonomik sorunlar onu intihara sürüklemektedir. İntihar bir çıkmazın yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

İKİNCİ MEKTUP

Adamın başındaki insanlar Ölmüş Eşek'in cankurtaran arabasıyla taşınmasını anlatır. Hendekte uzanırken gelen geçenler hep başına toplanmıştır. Ona üzülenler, yardım çağırmayanları eleştirenler, yardım etmediği için birbirini suçlayanlar başında konuşuyorlardır. Kimisi Avrupa ve Amerika'da olsa böyle olmayacağını, hayvan bile ölse hemen sosyal hizmetlerden servis geldiğini söyleyenlerde olur.

Bir başkası ise tam tersi Amerika ve Avrupa'da bir yudum su istesen kimsenin yardım etmeyeceğini savunur. İki görüş ile ilgili küçük atışmalar olur.

Adam hakkında tahminler Bazen bazıları gidiyor yerine hemen başkaları geliyordu. Birisi masaj yapalım, acili arayalım der ama öldüğünü söyleyip bunu gereksiz bulanlar olur. O ana kadar adamın başına gelip yardım edilmemesinin insanlık dışı olduğunu söyler. Yerde uzanırken başındaki bu konuşmalar ona eğlenceli geliyordu. Eskiden canı sıkıldığı zamanlar ikide bir düşüp ölme numarası yaptığını ama şimdi numara yapamayacağını çünkü ölmek için söz verdiğini anlatır. Başında duranlar yarım saat durup gidiyorlardır. Gerekli bilgileri edinince başında durmuyorlardır. Uzun inceleme sonrası artık sıkılanlarda uzaklaşıyor. Yerlerini başkaları alıyordu. Sonra üzerindeki kıyafetlere takılırlar. Ayakkabılarının bağcıklarından biri siyah diğeri kahverengidir. Birisi bu duruma güler gibi olur. Adam ayağını saklamak ister ama ölmüş olduğundan kıpırdaması ayıp olur diye hareket etmez. Ayakkabılarının üç kez pençelediğini tahmin edip, yaşı hakkında tahminlerde bulunurlar. Pantolonunun diz kapakları erimiş, ceket kolları iyice tiftiklenmiştir. Adamın memur ve dar gelirli olduğunu düşünen biri de fikrini belirtir.

Cankurtaran gelir Altı saatten çok o hendekte kalmıştır. Güneş batmak üzere olduğundan tahmin edebiliyordu. Yurttaşlar bölük bölük gelip ölüsünü seyrediyorlardır. Birbirlerine yardım etmeyen kötü insanlar olduklarından yakınıyorlardır. Cankurtaran arabası gelir. Onu taşırlarken birisi çok uzaktan geldiğini, beklemlerini söyler. Onu tanıdığı biri zannederler ama sadece haber verilen biridir. Merak edip gelmiştir. Çocuklarla birkaç delikanlı bir süre arabanın arkasından koşarlar. Sonra peşini bırakırlar. Adam, cankurtaran arabasındaki gezintisini bir sonraki mektupta anlatacağını belirtir.

Temalar

Yozlaşma/Duyarsızlık Adamın ölmüş olmasına rağmen müdahale etmek, yardım istemek yerine insanlar meraklarını gidermeye çalışmaktadır. Adamın başında sistemi eleştirerek, tartışarak, adamın görünüşü ile ilgili ön yargılı yorumlar yaparak empatiden ve yardımlaşmadan uzak tavırlar göstermişlerdir. Toplumdaki duyarsızlık ve yozlaşma mizahi açıdan ele alınarak gösterilmiştir.

ÜÇÜNCÜ MEKTUP

Öykü

Cankurtaran bozulur Ölmüş Eşek'in cankurtaran arabasıyla gezintisini anlatıyordu. Onu boylu boyunca arabanın arkasına atmışlardır. Birden taksiye binmiş gibi hisseder ve parasını nasıl ödeyeceğim korkusu yaşar. Ama sonra ölü olduğu aklına gelir ve rahatlar. Biraz ilerledikten sonra araba bozulur. Şoför motora sayıp söver. Şoförün çevresini kalabalık sarar ama kimse yardım etmiyordu. Şoför söylenir. Yardım için yalvardıkça kalabalık dağılır. Şoför arabadan inip itmeye gayret eder. O sırada yeniden kalabalığa seslenir. Daha sonra karıncalar gibi sağından, solundan, ucundan, kapağından, tekerinden herkes tutar. Ama hepsi parmağının ucu ile itiyordu. Göstermelidir. Araba hiç hareket etmemiştir. Şoför azıcık hareket etse arabanın uçar gibi gideceğini iddia ediyordu.

Kalabalık tartışır Aracı itenler aralarında konuşmaya başlar. Bu arabanın Amerika'da olsa uçacağını söyleyen birine, diğeri aksi yönde cevap verir. Bir başkası bu konu ile ilgili tarihten bir hikâye anlatır. Tüm bu konuşmaların sonunda bir diğeri memleketin havasına, suyuna göre makineler yapılması gerektiğini söyler.

Arkadan çarpar araba Bu mücadele sırasında arkadan bir araba çarpar. Çok hızlı çarptığı için araç gerçekten uçar gibi hızla hareket eder. Arkadan araba çok hızlı vurduğu için şoför arabanın durmayacağını söyler. Frenler işe yaramıyordu. Hastanenin önüne gelirler ama araç durmadığı için duramazlar. İstanbul'da tur atmaya başlarlar. En sonunda şoförün ustalığı sayesinde dururlar.

Temalar

Yoksulluk Adamın, ölmüş olmasına rağmen yaşamı boyunca hissetmeye alıştığı maddi kaygıları yaşamayı, öldüğünü hatırlayınca rahatlaması yoksulluğunu, hayat mücadelesini göstermektedir.

Duyarsızlık/Yozlaşma İnsanların merakla cankurtaran arabası etrafına toplanmaları, şoförün zoruyla yardım etmeye başlamaları ve bu yardımın da göstermelik olması toplumun çevresindeki olaylara karşı ne kadar duyarsız olduklarını göstermektedir. Yüzeysel yardımlar, göstermelik çabalarla şoförün yardım isteğini karşılıyor gibi görünmeye çalışmaktadırlar.

DÖRDÜNCÜ MEKTUP

Öykü

Cankurtaran arabası kaza yapar Cankurtaran arabası durur fakat birine çarpmıştır. Çarptığı kişi on adım uzağa fırlamış, her yerinden kanlar akıyordur. O kadar çok kan akıyordur ki kalabalık hemen toplanır ve konuşmaya başlar. İçlerinden biri adamı tanıyor. Bu adamın sürekli kan verdiğini, çocuklarını ve ailesini kan vererek geçindirdiğini söyler. Su içse adamın vücudu kan üretiyor diye anlatır. Kalabalık adamın çok şanslı olduğundan bahseder. Koca İstanbul'da cankurtaran arabası çarpması onlara göre şanstır. Başka bir araba çarparsa onu alıp hastaneye götürmeleri için çok fazla beklemesi gerekecektir. Kalabalıktan biri cankurtaran değil çöp kamyonunun bile zor bulunduğunu söyler. Mahallelerine bir haftadır çöp kamyonunun uğramadığından dolayı yakınıdır.

Cankurtaran arabası bozulur O sırada adam ölmüş olan adamın yanına koyulur. Arabada bir yaralı, bir ölü, şoför ve muavin vardır. Ama araç yine hareket etmiyordur. Kalabalıktan rica edilir. Hep birlikte aracı hareket ettirmeye çalışırlar. Ama diğer sefer olduğu gibi göstermelik bir yardımdır. Araç hareket etmez. Adama ileride tamirci olduğu söylenir. Tanıdık bir taksi şoförü denk gelir. Cankurtaran arabasını tamirciye çeker.

Araba tamir edilmeye çalışılır Tamirci arabayı kontrol eder ama cankurtaran arabası çok eski olduğundan motorun parçası onda yoktur. Yakınlarda bir atölye olduğunu, oradaki ustanın her türlü makineyi, motoru tamir ettiğini, parçaları birbirine uydurduğunu söyler. Atölyeye giderler. Usta gerçekten de çok iyidir. Hemen sorunu anlar. Fakat araç ve motoru o kadar eskidir ki onun parçasını bulamaz. En sonunda çok eski başka bir araçtan aldığı parçayla motordan bazı sesler çıkarmayı başarır.

Cankurtaran aracın satılma hikayesi Cankurtaran şoförü araçla ilgili bir hikaye anlatır. Yıllar önce bir turist cankurtaran arabasını görüp fotoğrafını çekmiştir. Bu cankurtaran arabası fabrikada üretilen ilk araçlardan biridir. Yurtdışındakiler bunu öğrenir ve müzeye koymak için aracı satın almaya gelir. Bu araca karşılık on tane yeni cankurtaran aracı vereceklerdir. Anlaşırlar ama son anda aracın motoruna bakmak isterler. Aracın motorunu açtıklarında şaşkınlıklarını gizleyemezler. Çünkü araçtaki motorda kendine ait parçası dışında başka her parça vardır. Tüm parçaları değişmiştir. Yeryüzünde ne kadar otomobil motoru, silindir makinesi, fabrika motoru, silindir makinesi, gemi makinesi varsa hepsinden birer ikişer parça vardır. Asıl fabrikasının yaptığı ilk motordan tek parça, tek vida bile kalmamıştır. Araç bozuldukça bir şekilde tamir etmişlerdir. Şoför artık dayanamamış bu aracın fabrikanın yaptığı motorla değil dualarla çalıştığını söylemiştir. Araçtaki bereket ve karınca duası, nazar boncuğu, tavana asılı ya hafız levhası, nal, gözboncuğu gibi şeyler var diyerek onların aracı koruduğunu söylemiştir. Arabaya benzin, yağ, su koyuyorlarsa mal onların, usulü bozmayalım diye koyduklarını belirtmiştir. Adam cankurtaran arabası almaktan caymıştır. Ölmüş adam, mektubun uzadığını devamını sonra anlatacağını söyler ve mektubu bitirir.

Temalar

Yoksulluk Cankurtaran arabasının çarptığı adamın kan vererek ailesini geçindirmesi, insanların maddi zorluklarla baş etmek için her türlü fedakarlığı göze almak zorunda kaldıklarını göstermektedir.

Kültür/İnanç Cankurtaran aracının bozulan parçalarının tamir edilme süreci, toplumun problemler karşısında kendi yöntemleri ile baş etme yöntemlerini göstermektedir. Sınırlı ve mevcut kaynaklara problemlere çözüm bulan insanların yaratıcı yönünü de ortaya koymaktadır. Ayrıca arabalara asılan nazar boncuğu, dualar gibi inanç ve kültür öğelerinin, toplumun sorunlar karşısında ürettiği diğer önlem ve çözüm yöntemleridir. Tüm bunlar bir toplumun kültür kodlarıdır.

BEŞİNCİ MEKTUP

Öykü

Araba tamir edilir Tamirci, motorun sorununu anlamaya çalışır. Ama bir türlü neresi olduğunu bulamaz. Motorun sağlam yeri yok ki bozuk yerini bulayım diye söylenir. Arabayı bulduğu müşteriye satmadığı için bir sürü laf eder. Cankurtaran şoförü yalvarır. Yaralı adamın bir büyüğün yakını çıkarsa başlarına bela olabileceğini söyler. Tamirci uğraşır ve sonunda motordaki sorunu bulur. Elini paslı

çivilerin içine daldırır, bir parça çıkarır. Parçayı zımparalar, törpüler ve birtakım işlemler yapar. Motora uygun hale getirir. Motor çalışır.

Tamir ücreti hakkında Ücret için hastaneye başvurmasını söylediklerinde tamircinin morali bozulur. Parasını zor alacağını ima eder. Şoför ise biraz beklettiklerini ama parasını fazlasıyla alabileceğini belirtir. Faturayı şişirmesini tembihler ve ödemeyi alınca onları da görmesini ister. Tamirci o zaman şoförün neden bu eski cankurtaran arabasını kullandığını anlar. Bu şekilde daha fazla para kazanıyordur. Şoför, muavine cankurtaran arabasının tamirine verilen para ile yepyeni bir tane alınabileceğini söyleyince durum iyice netleşir.

Araba hızla yol alır Yola çıkarlar. Bu sefer de araç çok hızlı gidiyordur ve duracak gibi değildir. Arabada yakıt kalmamasına rağmen araba gittiği için bir terslik olduğunu fark ederler. Yumuşak bir yere çarpmak için plan yapıp çabalarlar. Arabayı durduracak yer ararken bir sarsıntı olur. Yaralı olan adam, ölü olanın üstüne gelir. Kibarlığı elden bırakmaz ve pardon der. Ölen adam kendisi öldüğü için bir şey diyemediğini belirtir.

Temalar

Yozlaşma/ Yolsuzluk Cankurtaran şoförünün araba bozuldukça faturayı fazla göstererek hastaneden alınan tamir ücreti üzerinden para kazanması yozlaşmayı göstermektedir. Bu durumu muavine ve tamirciye rahatlıkla anlatması ise doğruluk, dürüstlük, ahlak gibi değerlerden ne kadar uzaklaştığını göstermektedir. Aynı zamanda yaralının yüksek mevkiye birinin yakını olabileceğinden dolayı hemen hastaneye yetiştirilmek istenmesi de yozlaşmanın bir örneğidir. Mesleki ahlak, vicdan, sorumluluk gibi sebeplerden değil toplumsal baskı ve başlarına gelebilecek zorluklardan dolayı hasta ile ilgili sorumluluk hissetmektedir.

Kültür/Toplumsal yapı Tamirci, araçları tamir etmek için gerekli her parça için orijinal olmayan, başka motor ve makinalara ait parçaları kullanmaktadır. Elindeki malzemeleri ihtiyacına uygun hale getirmektedir. Kaynaklar az ve sınırlı olduğunda toplumlar yaratıcı çözümler geliştirebilmektedirler. Uzun vadede ve verimli şekilde olmasa da kısa süre için problem ortadan kaldırılmaktadır. Bu durum içinde bulunulan toplumun yapısını ve sorunlara karşı bakışını göstermektedir.

ALTINCI MEKTUP

Öykü

Araç yine bozulur Cankurtaran aracı bir ağaca toslayıp durabilmiştir. Şoför ve muavin iyi durumdadır. Yaralıyı kurtarmak için bir araç durdurmaya karar verirler. Bu sırada araçlar geçerken şoför muavine kendi deneyimleri doğrultusunda araçlardaki insanlarla ilgili bilgi verir. Taksilerin durması ile ilgili sorun olacağını söyler. Adam kan kaybettiği için taksiciler arabaları kirlensin istemezler diye anlatır. Kendi de dolmuş şoförlüğü yapmıştır. Aracın her yerini Fenerbahçe'nin renklerinde süslemiştir. Gözü tutmayan biri binmek istedi mi müşteri bekliyorum diye yalan söylediğini anlatır. Başka takımdan biri arabasına bindi mi de yavaş yavaş gidip ıssız bir yerde araba bozuldu diye gideceği yere müşterilerini geciktirmiştir. Bu yüzden bir taksiye bindiklerinde adam hangi takımlı ise o takımdan görünmeli diye tembihler.

Taksi durdurmaya çalışırlar O sırada bir araba geçer. Onlar dur işareti yaptıkça içindeki adam da onlara el sallar. Başka bir arabada kadın bacağı sarkıyordur. Şoför muavine o kadının onlara değil arabadaki adama selam verdiğini söyleyerek imalarda bulunur. Başka bir adamın eli pencerenin dışından sarkıyordur. Diğer eli yanındaki kadının omuzundadır. Bu adamın da ancak kadının kocası karşısına çıkarsa durabileceğini söyler.

Sonunda taksi bulunur Bu şekilde oldukça vakit kaybederler. En sonunda bir taksi durdururlar. Taksi şoförü, yaralı olduğunu duyunca almak istemez. Adam plakasını aldığını söyleyip, şikâyet edebileceğini ima edip, onu vicdanına bıraktığını söyleyince taksici almayı kabul eder. Fakat adamdan kanlar aktığını görünce yine vazgeçer. Bu kez de şoför, adama hangi takımlı olduğunu sorar. Beşiktaşlı olduğunu öğrenince onlarda Beşiktaşlı gibi davranır. Beşiktaşlının bunu yapmayacağını söyleyerek onu etkiler. Taksici kabul eder ve yola koyulurlar. Adam ölmesine öldüm ama resmi olarak bir türlü ölemedim diye Eşekarısı'na söylenir.

Temalar

Ahlak/Vicdan Taksi ve dolmuş şoförlerinin mesleki ahlak, vicdan, dayanışma gibi değerler yerine çıkar ve menfaatlerine göre hareket ettikleri görülmektedir. Ölme riski olan birine yardım etmek yerine araçlarının kirlenme durumunu, araca binen kişilerin hangi takımı tuttukları gibi maddesel unsurlarla ilgilenmektedirler.

YEDİNCİ MEKTUP

Öykü

Taksiye bindirilen bayılan adam Taksiciyi, yaralı adam Beşiktaş'ın sağ açığında oynuyor diye kandırmışlardır. Adamı arkaya, öleni de ona yaslayarak yerleştirirler. Muavin ve şoför de taksicinin yanına oturur. Yolda bir yerde kalabalık vardır. Polis aracı onları durdurur. Bayılan şişman bir adam vardır. Onu da taksiye bindirirler. Arkada bir ölü, bir yaralı, bir de baygın adam olmuşlardır. Fakat kısa bir zaman sonra baygın adam konuşmaya başlar. Bayılma numarası yapıp oradan kurtulmak istemiştir. Taksici bu duruma bozulur. Şişman adam çok da gevezedir hiç susmuyordur.

Taksi Şoförü sinirlenir Şişman adam şoförlük için sınava girdiğini söyler. Benim diyen şoför parkuru zor tamamlar dediği için taksici çok sinirlenir. Kendini övmeye başlar ve nasıl böyle konuşabildiğini sorar. Adam ona söylemediğini, onun da tabii ki geçebileceğini ama zor geçeceğini belirtir. Taksici daha da sinirlenir. Adamla iddiaya girmeye çalışır. Cankurtaran arabasının şoförü onu sakinleştirmek için övgü dolu sözler söyleyip, onu onaylasa da daha çok sinirlenmeye devam eder. Bir süre sonra her arabayı sollar, trafik ışık ve kurallarını dikkate almaz. Son hız, zikzak çizerek yolda ilerlemeye başlar. Şişman adam sözünü geri aldığı, bahsi kazandığını söyler. Fakat adam daha da hızlı gitmeye devam eder.

Taksi Şoförü kaza yapar Taksici direğe çarpar. Direk arabayı ortadan ikiye yarararak arabanın ortasına kadar gelir. Ölü olanın kafasına çarpar. Ölü olan mektubunda öldüğü için bu sefer ki ölümü pek fark etmediğini söyler. Bu sefer olaylar kent ortasında olmuştur. Polisler hepsini bir arabaya bindirmişlerdir. İnsanlardan, dirisinin çektiği gibi ölüsünün de çektiğini söyler. Mektubunu Ölmüş Eşek imzası ile bitirir.

Temalar

Duyarsızlık/ Ahlak Taksi şoförünün yaralı adam tuttuğu takımda oynuyor diye onları arabaya alması empatiden ve mesleki ahlaktan yoksun olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda şişman adamın söylediklerine sinirlenerek araç içindekileri düşünmeden kurallara aykırı biçimde, sürat yaparak gitmesi, büyük bir kazaya neden olması da sorumluluklarını yerine getirmediğinin, duyarsız davranışının örnekleridir.

SEKİZİNCİ MEKTUP

Adamın sıkıntılı günü Adam sevgili Eşekarısı, diye başladığı mektubunda neden öldüğünü anlatmadığını fark ettiğini ve bu mektubunda onu anlatacağını yazar. Günlerden bir gün yine sıkıntıya düşmüştür. Paraya ihtiyacı vardır ve Eşekarısı diye hitap ettiği, mektubu gönderdiği kişiye gitmiştir. Tersliği üstündedir ne dediyse ikna edememiştir. Sonra büyük bir düşünürün söylediği söz aklına gelmiştir. "İnsanın vermeyeni olmaz yeter ki istemesini bilmeli" sözünden yola çıkarak "to be or not to be" demiş hemen istediği parayı almıştır. Büyük insanlar söylediği zaman sözcüklerin önemli olduğunu ama önemsiz biri söylediğinde insanların bir kulağından girip diğerinden çıktığını söyler.

Patrondan avans ister Dostuna dünyadayken büyük sözleri bozuk para gibi harcadıklarını söyler. Şimdi olduğu yerden ona söyleyeceği bir şey daha vardır. Doğmak kolay, ölmek zordur. Doğarken birinin, doğması için ona yardım ettiğini ama ölürken herkesin kendi kendini öldüğünü belirtir. Ölmek aslında hiç aklında yoktur. Herkes gibi yaşamak istiyordur. Bir gün patrondan elli lira avans istemiştir. Ne yapacağını sorduğunda borcunun olduğunu, borcu olan kişiye ödeme yapacağını belirtmiştir. Ne zaman olduğunu sorunca, o gün saat on dört de gelip alacağını söylemiştir. Patronu o saatte gelip alabileceğini belirtmiştir. Adam neden şimdi vermediğini sorunca dünya hali diye anlatmıştır. Saat on dörde kadar borçlu olduğu kişi ölebilir, o ölebilir ya da patron ölebilir diye düşünülmektedir. Dünyada ne olacağı belli değildir. Boşu boşuna elli lira vermek istememektedir.

Adam arkadaşına gider Saat on dörde kadar bekleyen adam kimsenin ölmediğini söyler. Fakat gittiğinde patrona yoktur. Derdini anlatacak birilerini aramaya başlamıştır. Bir dostu aklına gelir. Aydın dostlarından birine gider. Evi çok kalabalıktır, misafirleri vardır. Başından geçen talihsizlikleri, sıkıntıları anlatır. Fakat herkes kahkahalarla gülüyordur. Hatta kadının biri o kadar gülmüştür ki elindeki kadehi yanlışlıkla yanındaki adamın gömleğinden içeri dökmüştür. Çok komik olduğunu yanında gelip anlatmasını istiyorlardır. Giderken aralarında konuşma vardır. Anlattıklarının gerçek olmadığını, komiklik olsun diye uydurduğunu düşünenler vardır. O, ona üzümlü ağlamalarını beklerken etrafı kahkahalarla gülen insanlarla dolmuştur. Çektiği sıkıntılara dayanamayıp öldüğünü, kimseye söylememesini tembihler. Onu birazcık avutmak istiyorsa iğnesi ile onları sokmasını ister.

Temalar

Duyarsızlık Adam sıkıntılı bir dönemden geçiyor, maddi zorluk yaşıyordu. Yardım için gittiği kişiler ona yardım etmemektedir. Arkadaşının evinde toplanan misafirlere yaşadıklarını anlatınca onun duygularını anlayamayıp hikâyeye anlatıyor zannetmişlerdir. O sıkıntı yaşarken onlar kahkahalarla anlattıklarına gülmüştür.

DOKUZUNCU MEKTUP

Öykü

Yolda karşılaştıkları aksilikler Adam anlatmaya devam eder. Bindirildikleri araba yolda su kaynatmıştır. Muavin ve şoför buldukları her çeşme başında durup su dolduruyorlardır. Sonra benzin biter. Benzin bulurlar. Lastik patlar. Onunla uğraşırlar. Bir sürü zorlukla karşılaşırlar. Sonunda akşam vakti hastaneye gelirler. Fakat hastane de nöbetçi doktor yoktur. Hasta kan kaybetmeye devam ediyordur. Doktor olmadığı için başka hastane önerirler. Taksici onları alır diğer hastaneye götürür. Orada doktor vardır.

Hastanelerdeki eksiklikler Diğer hastanedeki doktor ise gerekli malzemeler eksik olduğu için müdahale edemeyeceğini söyler. Cankurtaran şoförü, acil durum hastanesine hastayı sırtında taşıyarak gitse çoktan müdahale edileceğini, orada her şeyin tam olduğunu söyler. En sonunda üçüncü hastaneye giderler. Burada hem doktor, hem hemşire, hem malzeme vardır. Kayıt yaptırmadan hastaneye alınmayan hasta kan kaybetmeye devam eder. Uzun uğraşlar sonucu kayıt yaptırmışlardır. Ama röntgen olmadığını ve röntgenini çekmeden operasyon yapılamayacağını söylerler. Şoför çok sinirlenir. Röntgen yoksa ve bir şey yapmayacaklarsa kayıt için neden beklettiklerini sorar. Kayıtın önemli olduğunu, istatistiki raporlar çıkardıklarını belirtirler.

Polis baskını Taksici artık söylenmeye başlar. Hastane fazlasıyla parasını ödeyecektir ama saatlerdir oradan oraya gitmekten bıkmıştır. Sadece olayın sonunu merak ettiği için onları götürmeye devam ettiğini söyler. Acil durum hastanesine giderler. Tam hastanenin kapısına gelinir, yaralı sedye ile taşınırken polis baskını olur. Polis kan izlerini takip etmiş ve olayı yanlış anlamıştır. Bu sırada hasta yere düşer ve tekrar yaralanır. Arabanın bagajındaki ölü olan biteni takip ediyordur. Polis ile aradaki yanlış anlaşılma giderilir. Adam arabadaki ölünün çok şanssız olduğunu söyler. Her şey onu hastaneye getirmeye çalışırken başlarına gelmiştir.

Arkadaşa tavsiye Yaralıyı başka yere götürürler. Böylece adam ondan ayrılır. Adamın ölü olduğu kesinlikle anlaşılınca morga gönderilmek üzere hastanenin bodrumunda bir yere atarlar. Arabada öyle sarsılmıştır ki dalıp gitmiştir. Adam, Eşekarısı diye hitap ettiği arkadaşına aklı varsa yaşamaktan bıkip ölmeye kalkmamasını söyler. Yaşamının tadını çıkarmasını tembihler.

Temalar

Sağlık sistemi eleştirileri/ Bürokrasi Hastanelerdeki eksiklikler ve yaralının kan kaybetmeye devam etmesine rağmen bir türlü gerekli müdahalenin yapılmaması sağlık sistemindeki eksiklikleri ve aksaklıkları göstermektedir. Aynı zamanda hayati bir duruma müdahale yerine bürokratik süreçlerle uğraşmak zorunda kalmak, toplumdaki bireylerin hayatının değersiz görüldüğüne işaret etmektedir. Sağlık hizmetleri ve insanlara verilen değer yetersizdir.

ONUNCU MEKTUP

Öykü

Doktor kontrolü İlyardı hastanesinde onu muayene eden hekimler ölümünü kuşkulu bulurlar. Morga gönderilmesi için ölüm raporu verecek doktor, hemşireye onun gerçekten ölüp ölmediğini sormuştur. Hemşire, sorumluluğu hastabakıcıya atmıştır. Doktor hastabakıcıyı çağırır. O da dün akşam nöbette olmadığını ama ona bu şekilde aktardıklarını belirtir. Kapıcının gusülhaneye gönderilmesini söylediğini belirtir.

Öldü sanılan kadın Doktor geçen gün yaşlı bir kadına öldü diye rapor vermiştir. Geline bir saat boyunca kaynanasının ölümü hakkında konuşmuştur. Kadına tam öldü raporu vermiştir, bir tek gömülme işi kalmıştır ama kadın dirilmiştir. Doktor o kadar arkasından ağlayanlar olduğunu, bir sürü işlem yapıldığını, nasıl olsa öleceğini söyleyip onu ikna etmek istese de kadın ikna olmamıştır. Doktor insanları cahillikle suçlar. Kimi insanların öldüğünü ve ölümünün bile farkında olmadığını söyler. Bu sebeplerle ölüm raporunu vermekte tereddüt ediyordur.

Doktorun gençlik anısı Doktor kapıcıyı çağırır. O sırada hemşireye eski anılarını anlatır. Mesleğine aşık bir hekim olduğunu ve bu yüzden birinin ölüm raporunu vermeden önce muayene yanında tanıklarla da emin olmak istediğini söyler. Yıllar önce gençken, hastanede nöbetçi doktorken arkadaşları ile içmiştir. Hemşireler hastanede üç ölü var diye onu çağırılmışlardır. Ayakta durmak için destek alıyordu, akli başında değildir. Ölülerini kontrol ettiğinde üçünün de nabzının attığını fark etmiştir. Hemşirelere ilaç vermelerini söylemiştir. Onun söylediği ilaçlar zaten hızlı atan nabzı daha da hızlandıracaktır. Hemşire bu uyarıyı verince bildiğiniz ilaçları verin demiştir. En sonunda hemşire ihlamur vermeye karar vermiştir. Günün sonunda anlaşılmıştır ki doktor yanlışlıkla kendi bileğini tutarak kendi nabzına baktığı için ölüleri yaşıyor sanmıştır. O günden beri ölülerin ölü olduğuna dair tanık bulunduruyordur.

Kapıcının yorumları Kapıcı gelir. Hastanın ölüp ölmediğini sorar. Kapıcı öldüğünü söyler ve sebeplerini anlatır. Otuz yıldır hastanede kapıcı olduğunu ve ölü sarrafı olduğunu söyler. Adamın boynu ve beli çok ince olduğu için en fazla dört yüz lira geliri olduğunu, avurdu avurduna çöktüğü için yorucu bir işi olduğunu ve kalabalık bir aileye baktığını, ayrıca öldüğü için namuslu olduğunu, namussuzların güzel güzel yaşadığını söyler ve tespitlerde bulunur. Doktor söylediklerine katılır ama adamın ölümünün kuşkulu geldiğini söyler. Üstüne sorumluluk almak istemez. Morgda neden öldüğünün araştırılmasını ister.

Adamın korkusu Adam, Eşekarı diye hitap ettiği arkadaşına, içine o an korku girdiğini söyler. Doktorun onu nereye sevk edeceğini merak etmiştir. Hekim onu adli tıpa havale etmiştir. Adli tıpa gönderilmek üzere hastanenin bodrum katına koyulur. Başka ölümler de vardır. Orası ölümlerin kokuşmaması için çok soğuk bir yerdir.

Temalar

Sağlık sistemi sorunları/Mesleki ahlak Hemşirenin, doktorun ölüm raporu vermekle ilgili sorumluluğu birbirlerine atmaları, doktorun ve hemşirenin tanı ve tedavi süresindeki yanlış anlamaları, yanlış tedavi uygulamaları sağlık sistemindeki yetersizlikleri göstermektedir. Bir diğer örnek ise doktorun yaşayan birine gelinin anlattıklarına dayanarak ölüm raporu vermesidir. Tüm bunlar sağlık sistemindeki eksikliklerin yanında sağlık çalışanlarındaki mesleki ahlak, bilgi ve donanım, sorumluluk konusundaki sorunları göstermektedir. Sağlık sistemi eleştirilmektedir.

Duyarsızlık İnsanların ölümleri karşısında kayıtsız kalmaları, bürokratik durumları daha fazla önemsemeleri toplumdaki duyarsızlığı göstermektedir.

ON BİRİNCİ MEKTUP

Öykü

Ölümlerin arasındaki sohbetler Adam öldüğünü ama bir türlü resmi olarak ölemediğini söyleyerek yakınıdır. Diğer ölümlerin arasında beklemektedir. Sağ yanında orta yaşlı erkek bir ölü, sol yanında yaşlı ölü bir kadın vardır. Ölü erkeğe neden öldüğünü sormuştur. Adam soruyu yanıtlamak yerine söylenmiştir. Ölmeyi bu yüzden sevmediğini, her insanla eşit tutulduğunu, sınıf farkı kalmadığını belirtmiştir. Sol yanındaki yaşlı kadın onun yüksek sosyeteden olduğunu söylemiştir. Adam özür diler ve kendini tanıtır. Ölmüş Eşek deyince adam irkirmiştir. Adama mesleğini, ne iş yaptığını sormuştur. Her işi yapabilir ama hiçbir iş yapmayan biridir. İntihar ettiğini söylemiştir. Kendini öldürmek kolay mı diye sorar ama soruyu başka bir genç ölü cevaplar.

Genç ölünün intihar denemeleri Genç ölüye göre intihar etmek yaşamaktan bile zordur. İntihar etmeye karar verince kendini denize atacak yer bulmakta zorlanmıştır. Tüm kıyıları yalılar, köşkler kaplamış ve başkasının girmesine izin verilmeyecek levhalar koymuşlardır. Her yeri yalıları olan zenginler zapt etmiştir. Onlardan birine kendini denize atmak için izin istemiştir. Adam öğüt vermiştir. Yalısını, güzel bahçesini gösterip güzellikleri anlatmıştır. İntihar edecek deniz bulamamıştır. Plaja gitse orası da çok kalabalıktır. İğne atsa yere düşmeyecek durumdadır. Bir kere kendisini denize atınca bir adamın göbeğine atladığını sonradan anlamıştır. Vapurdan kendini atmaya karar vermiştir. Fakat vapur o kadar kalabalıktır ki hareket etmek zordur, kenarına yaklaşamıyordu, yaklaşırsa bile kendini atamıyor, kolu bacağı bir yerlerde sıkışıyordu. Bir kere kendini zehirlemeyi denemiştir. En etkili zehri almıştır ama zehirlenmemiştir. Doktora bu durumu sorunca İstanbul'un kimi yerlerinde oturanların zehirlenmeye bağışıklık kazandığını söylemiştir. Kokuşmuş çöpler, bacalardan çıkan dumanlar, taşlıkların saldıkları gazlar, pis su birikintileri, çamurlar insanı zehirlemiş ve zehre alıştırmıştır.

Yaşlı adamın düşünceleri Yüksek sosyete adam kendini neden öldürdüklerini bu anlatılanlardan sonra anlayıp anlamadıklarını sorar. Ülkede artık yaşanmaz olduğunu söyler. Böyle insanlarla bir arada yaşanır mı diye hayıflanır. Herkes kendi toplumsal yerini bilmeli der. Kendini bu yüzden öldürmüştür. Ayaklar baş olmuştur ona göre. Kendini nasıl öldürdüğünü sorduklarında sekreteriyle Boğaz'dan arabayla döndüklerinde kaza süsü verdiklerini söyler. Ölüp daha da kötü olduğunu, şimdi hiç sınıf farkı olmadığını söyleyip yüzünü buruşturur. Adam bir sonraki mektubunda diğerlerinin neden öldüklerini de anlatacağını söyleyerek mektubu bitirir.

Temalar

Sınıf farkı/Duyarsızlık Öyküde mizahi bir dille yoksul ve zengin insanlar arasındaki yaşam farkı anlatılmaktadır. Yoksul olan genç ölmek istediğinde bile uygun koşulları kendine sağlayamıyordu. Zenginler ise yoksullara karşı duyarsızdır. Yalıda yaşayan kişinin kendi koşullarını intihar etmek isteyen gence göstererek yaşamı güzellemesi, sosyetedeki ölü adamın sürekli sınıf farkını vurgulayarak diğerlerinden kendini üstün görmesi duyarsızlığa ve sınıf farkına işaret etmektedir.

ON İKİNCİ MEKTUP

Öykü

Tavsiye kartı hakkında Adam arkadaşına ölümler için resmi işlemlerin olduğunu bodrumdaki ölen arkadaşlarından öğrendiğini söyler. Bir ölüyü iki hademe çıkarırken yanındaki ölü kadın şanslı olduğunu söylemiştir. Geleli dört gün olmasına rağmen götürülüyordur. Belki de tavsiye kartı olduğunu söylemiştir. Onlar uzun süredir bekliyordur. Kendisine Ölmüş Eşek diyen adam, ölümlerin tavsiye kartı olmasına şaşırılmıştır.

Ölü kadının hikayesi Kadın kendi hikâyesini anlatmaya başlamıştır. Tam öldüğü gün onu askere çağırmışlardır. Altmış yedi yaşındadır ve kadındır. Askere almamaları için önce çocukları, kadının yaşını tanıklarla ispat edecek, sonra kadın olduğu mahkeme kararı ile belgelenecek, sonra öldüğü ortaya çıkacaktır. Çocukları yaşını ve kadın olduğunu ispat etmişlerdir ama ölü olduğunu ispat etmek işlerine gelmiyordu. Kömür kâğıdı onun üstünerdi ve öldüğü anlaşılırsa kömür yardımı alamayacaklar zor durumda kalacaklardır. Ama mirası almak içinde ölü olduğunu ispat etmelidirler. Çocuklar arada kalmıştır. Bu yüzden bekleyip duruyordur.

Ölüm hikayeleri Başka birini örnek gösterir. Bahsettiği kişi ölmeden iki gün önce hakkında tutuklanma kararı çıkmıştır. Öldüğü ispat edilirse tutuklanmadan kurtulacaktır. Tutuklanmadan kurtulmak için yalandan öldüm diye yere uzanmadığı ne belli diye bekletiliyordu. Adam doktorlar anlamazlar mı deyince, onların diriden anlamadıklarını ölüden hiç anlamayacağını söyler. Duvarın dibinde yatan kadını örnek gösterir. Kadın tam dokuz kez ölmüştür. Bu dünyanın tadı tuzu kalmadı diye boylu boyunca yere uzanıyor, tam gömeceklerken cayıp kalkıyordu. Kadın ölmüş mü diye burada bekletiyorlardı.

Lüks mezar yerleri Başka bir adam işlemler uzun sürüyor der ve sizde mi öldünüz diye sorunca, ben vefat ettim der. Gazetelerde iki sayfa onun ölümü ile ilgili ilan çıkmıştır. İlanlar öyle güzel yazılmıştır ki ezberlemiştir. Kendisi şirket sahibidir. Rakibi de ölmüştür ve karaborsaya düşen çok güzel ve lüks bir mezar yerine gömülmüştür. Ondaki aşağı kalmamak için lüks bir mezar yeri aranıyordu. Eski aile mezarlığında artık fakirler dolmuştur. Yeni mezar yerinde de zenginlere yer kalmamıştır. Lüks yerler

satılmıştır. Aslında karaborsadaki mezar yerlerini şirketi satın almıştır. Karaborsaya düşsün daha çok para kazansınlar diye uzatıyorlar, reklam olsun diye çabalıyorlardır.

Arkadaşa tavsiye Adam arkadaşına seslenir. Ölüler dünyasının dirilerinkinden farkı yoktur. Ara sıra ölmekten caysam mı diye düşündüğünü söyler. Resmen ölürse rahatlayacaktır. Arkadaşına ölecekse zamanında ölmesini, mezar yerlerinin karaborsaya düşeceğini söyler.

Temalar

Sınıf farkı Yaşamda var olan sınıf farkı kendini ölüm ritüellerinde de göstermektedir. Mezar yerinin lüks ve gösterişli olması, mezar yerlerinin karaborsaya düşmesi ölüm sonrası bile sınıf ayrımının devam ettiğini göstermektedir. Aynı zamanda tavsiye kartı olanların işlemlerinin daha hızlı ilerlemesi de öldükten sonra bile eşitsizliğin devam ettiğinin göstergelerinden biridir.

Bürokrasi Öldükten sonra resmi evrak işlemlerinin uzun sürmesi ve karmaşıklığı bürokratik işlemlerin insanların işlerini ne kadar zorlaştırdığını göstermektedir.

ON ÜÇÜNCÜ MEKTUP

Öykü

Adam gömülmek ister Adam artık gömülmek istiyordu. Bağırarak istiyor ama kimse onu duymayacağı, dikkate almayacağı için bağırıyordu. Ölülerin arasında bodrum katında beklerken üç ölü çok dikkatini çekmişti. Ölülerden birisi sürekli gülüyor, diğeri sürekli ağlıyor, diğeri ise sürekli düşünüyordu.

Gülen adamın hikayesi Ölünün yanına gidip neden sürekli güldüğünü sormuştu. Gülmekten konuşamıyordu. Gülmeleri arasında kesik kesik anlatmıştı. Ölmeden önceki sabah karısı komedi seyretmek istemişti. O da tiyatrodan bilet almıştı. Tiyatroya gidince perde açılır açılmaz karısı ile gülmeye başlamışlardır. Seyirciler arasında bir tek onlar gülüyorlardır. Hatta çoğu ağlıyor. Ama onlar aralıksız gülmeye devam ediyordu. Seyircilerden biri bir süre sonra onları uyarmıştı. Onlarda para verdiklerini istedikleri gibi güleceklerini söylemişlerdir. Oyunun arasında onları salondan çıkarmışlardır. Anlaşılmıştır ki adam komedi diye dram oyununa bilet almıştı. Karısı ve o sahnede ki oyunu komedi zannettikleri için sürekli gülüyorlardır.

Tiyatro eleştirmeninin yorumu Orada bulunan bir tiyatro eleştirmeni onlara hak vermişti. İnsanlar önceden para verdikleri için komedi diye gelenler sürekli gülmüş, dram diye gelenler sürekli ağlıyordu. Parasını çıkarmak istiyordu. Biletin parası oyundan sonra alınsa kimsenin sözde yazarların oyunlarına gülmeyeceğini söyler. Bu yüzden insanlar ne enayi oluyor diye gülüyordu. Ölü gülmeye devam etmişti.

Ağlayan adamın hikayesi Adam ağlayan adamın yanına gidip neden sürekli ağladığını sormuştu. Yaşarken sürekli Doğru Yol gazetesi okuduğunu söyleyip anlatmıştı. O günlerde çok önemli, değerli birisi ölmüştü. Fıkra yazarı o adamı anlatıyordu. Çok acıklı bir yazıdır. Adam ağlamaktan yazıyı okuyamamıştı. Gazeteye koşup adamı bulmuştu. Ölünce arkasından böyle yazı yazılsa hemen öleceğini söylemişti. Fırka yazarı da üzülmemesini, parasını şimdiden verirse ölünce onun arkasından da güzel bir yazı yazılabileceğini söylemişti. İsteddiği ücreti ödemişti. Ama ölünce yazı yayınlanmamıştı. Boşu boşuna ölmek adama dokunmuştu. Şimdi de o adama yazdığı güzel yazı aklına geldikçe kendini tutamıyordu.

Düşünen adamın hikayesi Düşünen adamın yanına gitmişti. Ona da ne düşündüğünü sormuştu. İnsan mıyım değil miyim diye düşündüğün söylemişti. Adam ona insansın dese de öyle sandığını ama hiç kimseye insan olduğunu ispat edemediğini söylemişti. Ölen insanlar nasıl dirilere seslerini duyuramıyorsa, dünyada yaşarken de öyle oluyordu. Birçok insan bağırıyor, çırpınıyor ama sesini duyuramıyordu. Nüfus sayımı, seçimlerde oy verme, vergi verme, askerlik yapma dışında insandan sayılmıyorlardı. Kaç kere onu, sen de insan mısın diye horlamışlardır. Yaşarken bu soruya yanıt verememiş ve düşünecek zamanı olmamıştı. Şimdi düşünüyor ve hala işin içinden çıkamıyordu. İnsan olsa insan gibi yaşar ve sesini duyanlar olur diye anlatır. Ama insan olmasaydı da ondan oy istemezler, vergi istemezler diye düşünür.

Adamın isyanı Adam düşünün ölüyü dinleyince o da düşünmeye başlar. Kendi de yaşarken şarkılarının sessiz olduğunu söyler. Yaşadığı günlerde dilini eşekarısı soksun diyenlere öldüğünü haber vermesini, kına yakmalarını söyler.

Temalar

Toplumsal eşitsizlik/Hayal kırıklığı Halkın vergi verme, oy kullanma, askerlik yapma, nüfus sayımı gibi durumlarda dikkate alınıp ihtiyaçları, sıkıntıları ve talepleri olduğunda yokmuş gibi davranılarak görmezden gelinmesi toplumsal eşitsizliğe sebep olmaktadır. Ayrıca yönetim ve halk arasındaki kopukluğun da göstergesidir. Halk, siyasi olarak olması gerektiği gibi temsil edilmiyordur. Çıkar ve menfaat durumlarında dikkate alınmaktadır. Bu durum varoluşsal sorgulamalar ve hayal kırıklığını beraberinde getirmektedir.

Yüzeysellik/Beklenti/Algı Öyküde yanlış oyuna bilet olarak komedi yerine dram oyuna giden çift beklenti ve ön yargıları doğrultusunda oyunu eğlenerek izlemektedirler. Bu durum beklenti ve önyargıların insanları ne kadar etkilediklerini göstermektedir. Aynı zamanda bir bedel karşılığı hizmet alan insanların, paralarının karşılığını yeterince almak kaygısı ile oyunu komik bulmak zorunda hissetmektedirler. Bu da onların gerçek duygularını ve algılarını etkilemektedir. Beklentiler ve ön yargılar insanları bireysel, sosyal olarak etkilemektedir. Bu da yüzeyselliğe neden olmaktadır.

ONDÖRDÜNCÜ MEKTUP

Öykü

Oğlunu arayan adam On dördüncü mektupta hala ölümlerle birlikte bekliyordur. Birden kapı açılır ve içeri iki hademe ile bir yaşlı adam girer. Adam oğlunu arıyordu. Bu hastaneye iki hafta önce yatırdıklarını ama oğlunu bulamadığını söylüyordu. Hademe ise oğlunun kaybolmayacağını söyleyerek tersliyordu. Adam oğluna ait bir numara bile olduğunu söylemişti ve numarayı hademeye verir. Hademe numaraya bakar ve oradaki bir ölüyü göstererek işte oğlunun kaybolmadığını söyler.

Ölümler karışır Hademenin gösterdiği ölü, adamın yanında yatan yaşlı kadındır. Yaşlı adam bir bakar ki hademenin gösterdiği kişi, oğlu değildir. Bu yaşlı bir kadın diye şiveli bir dil ile derdini anlatmaya çalışır. Hademe belki ameliyatla kadın olduğunu söyler. O dönemde böyle şeyler yapıldığını anlatır. Adam ama bu yaşlı biri benim oğlum genç deyince doktorların verdikleri ilaçlarla oğlunu iyileştirip sonra da yaşlandırmış olabileceğini iddia eder. Adamın içine sinmez. Doğumunda da karışıklık olmuştur. Ölüsünü de karıştırmak istemiyordu. Ama hademe, adamı yine tersler. Al götür diyerek ısrar eder. Verdiği numara ile eşleşen ölünün o olduğu konusunda emindir. Adam, kadını alır götürür. Tanınmaz olmuştun diyerek dövünerek ağlar. Ölümlerden biri kadının şanslı olduğunu söyler. Keşke biride gelip kaynanam diye onu alsın diye dua eder. Konuşan ölüye, köylünün oğluna ne olduğunu bilip bilmediğini sorar. Önceki gün teşrihaneye götürdüklerini bir daha da getirmediğini söyler. Doktorlar neden öldüğünü merak etmişlerdir. Ölü kendi fikrini söyler. Onların memleketindeki insanların neden öldükleri değil, neden yaşadıkları daha fazla merak konusudur.

Mektubun sonu Ölmüş Eşek arkadaşına onun arkasından ne söylediklerini, onu nasıl andıklarını sorar. Adını unuttuğu şair dostlarının ne halde olduğunu da merak etmiştir. Hala yaşadığını mı sanıyor enayi diye alay etmektedir.

Temalar

Toplumsal duyarsızlık/Bürokrasi/Sağlık sistemindeki sorunlar Adamın oğlunu ararken yaşadığı karışıklık, aynı zamanda doğumunda da karışıklık yaşadığını ifade etmesi bürokratik hataları ve sağlık sistemindeki yetersizlikleri göstermektedir. Aynı zamanda hademenin yaşlı kadını adamın oğlu olarak kabul ettirmeye çalışması da sistemdeki yozlaşmayı ve insanların duyarsızlığını ortaya koymaktadır. Başkalarının duygu ve ihtiyaçlarını görmezden gelerek kendi işlerine odaklanmış insanlar toplumsal duyarsızlığın sonuçlarından biridir.

ON BEŞİNCİ MEKTUP

Öykü

Morg hakkında Sonunda adli tıbbın morguna getirilmiştir. Büyük bir salon kadar geniş bir buzdolabı gibidir. Bu morga bir girişten geçiliyordur. Morgun bir kapısından teşrihaneye yani ölülerin kesilip biçildiği yere giriliyordur. Burada ölünün neden öldüğü araştırılıyordu. Buradan da başka bir kapıya geçiliyordu. Büyük ilaçlı bir havuz vardır. Kesilip biçilen ölülerin kol, bacak, kafa gibi organları bu havuzun ilaçlı suyuna atılıyordu.

Havuzdaki çatlak Adamı öteki ölülerin yanına, yere yatırmışlardır. O sırada doktorlar, hademeler ve görevliler içeri girip konuşmaya başlamışlardır. İlaçlı havuzda çatlak vardır ve su sızıntısı oluyordur. Gelenler ölülerden korkup kaçıyorlardı ve tamiri tamamlamaları için ikna edemiyorlardı. Ölülerin olduğu yerdeki kapıyı kapatıp korkmalarını engelleyeceklerdir. Bu fikir kabul edilir.

Morgda unutulmuş adam Bu arada akşam vakti o kısım tam kapanacakken biri gelir. Uzak bir şehirden geliyordu ve yeğenini arıyordu. Başhekimden izin almıştı. Ölüleri tek tek incelemeye başlar. Hademe oradan ayrılır. Adam ölülerle tek kalır ama korkmaz. Tek tek inceler. Ama yeğenini bulamaz. Tam çıkacakken kapının kilitli olduğunu fark eder. Onu içeride unuttuğularını. Adam korkmaya ve bağırmağa başlar ama kimse onu duymaz. Artık ölülere yaklaşmıyordu. İçerisi soğuktur korkudan olmasa da soğuktan ölecektir. Sigara paketinin jelatinini çıkarıp soğuk hava sisteminin pervanesine doğru sokar. Daha az soğuk hava gelir. Ama hala içerisi soğuktur. Ölülerin arasında hoplayıp zıplamaya başlar ve böylece üşümesini engeller. Sabah hademe kapıyı açıp da adamı görünce ölü dirildi zanneder ve korkar. Bağırır. Adam ben ölü değilim diye kapıyı kapatıp gitmesini engellerken ikisi ölüler arasında köşe kapmaca oynar gibi olurlar. Ölüler çok eğlenirler ama dışarıdan kimse onları anlamıyordu.

Tamirci ve çırağı korkar Havuzu tamir edenler havuzu boşaltmaya başlar. Ama içeride ölü insanların organlarının parçaları unutulmuştur. Çıracık, havuzdaki kopmuş el parçasını tutunca korkudan bağırır. Bayılır ve ayıldıkça organ parçalarını görür tekrar bayılır. Oradan bir baş da çıkar. Usta da aynı şekilde korkar. İkisi oradan kaçar ve kimse onları getirmeye ikna edemez. Ölüler bu duruma da eğlenir. Çatlak havuz, adam oradayken tamir edilmemiştir. Oradaki ölülerin başına çok ilginç olaylar geldiğini söyler. Hepsi çok eğlencelidir başka bir mektupta anlatacaktır.

Temalar

Toplumsal duyarsızlık/ Sağlık sistemindeki sorunlar Morgdaki ilaçlı havuzun bir türlü tamir ettirilememesi, tamirci bulduklarında içinde insanların organlarının unutulması, yeğenini arayan adamın morgda kilitli unutulması gibi durumlar sağlık sistemindeki ve bürokratik işleyişteki aksaklıkları göstermektedir. Sağlık sisteminin bir parçası olan sağlık çalışanlarının duyarsız, sorumsuz davranışları işleyişteki eksikliklerin sonucudur.

ON ALTINCI MEKTUP

Öykü

Ölülerin eğlenceli sohbetleri On altıncı mektubunda adam arkadaşına ölülerin çok gürültülü olduğunu söyler. Ama diriler onları duymuyordur. Özellikle geceleri her taraf sessiz olunca daha çok sesleri çıkıyordu. Ama kavga falan etmiyorlar, eğleniyorlardı. İçlerinde biri vardır ki hiç konuşmuyordu. Geldiğinden beri bir kere bile konuştuğunu görmemiştir. Onunla dostça konuşmaya çalışmış ama cevap alamamıştır.

Yeni gelen ölü Birkaç gün sonra morga başka bir ölü daha gelmiştir. Hiç konuşmayan ölüyü tanıyan biridir. Efriyam diye hitap ederek, orada olmasına şaşırmıştır. Onun konuşmayan ölüyü tanıdığını görünce herkes sorular sormaya başlamıştır.

Efriyam'ın hikayesi Adamın adı Efriyamdır ve zengin bir Yahudi'dir. Karısı yirmi yıl önce ölmüştür. Kendisine ait apartmanın en üst katında yalnız yaşıyordu. Hiç evlenmemiştir. Hizmetçisi yoktur. Cimrilikten mi başka bir şeyden mi bilmiyorlardır. Her zengin gibi akrabası çoktur. Akrabaları ona hizmet etmek, bakmak, evini temizlemek için kavga ediyorlardır. Mirasından daha fazla pay almak ümidi ile bunu yapıyorlar ama belli etmemeye çalışıyorlardır. Bir gün akrabalarından biri yine ona bakmaya gelince kapı açılmamıştır. Polis kapıyı kırarak eve girmiş, ölüsünü bulmuştur. Mirastan dolayı akrabalar birbirine girmiş, acaba zehirlendi mi, biri bir şey mi yaptı diyerek ölümünün araştırılmasını istemiştir. Bu sebeple adli tıpa gönderilmiştir.

Efriyam ile ilgili esrarengiz durumlar Efriyam, bir süre sonra ölümünü araştırmak için alınmıştır. Geri getirildiğinde karnı çok şiştir. Ölümlerden biri bazen gaz birikmesi ve sıkışması sonucu bazı ölümlerin karnının şiştiğini söylemiştir. Çok zaman geçmeden törenle defnedilmek üzere Efriyam götürülmüştür. Ama yine geri getirilmiştir. Bu sefer karnı şiş değildir. Herkes şaşırır, ne olduğunu anlamaz. Efriyam değişmiştir artık konuşuyordur. Başına gelenleri anlatırken hem gülüyor bazen de ağlıyordur.

Cenaze töreninde olanlar Tören için sinagoga götürülüp ölümlerin koyulduğu yere bırakılmıştır. Haham adet olduğu üzere ağzından kaşıkla su içirip karnı boşluğuna doğru diğer eliyle baskı yapıyordur. Bunun nedeni diğer dünyaya temiz gönderme isteğidir. Fakat bunu yaparken birden ölünün içinden çocuk fırlamıştır. Herkes şaşırılmıştır. Hem erkek, hem yaşlı biri nasıl hamile kalmış diye düşünmüşlerdir. Akrabalar ölünün başında "iyi ki çocuk ölü, yoksa miras ona kalırdı" diye dedikodu yapmış, Efriyam hepsinin duymuş ve mirası onlara kalacak diye üzölmüştür.

Olayların ardındaki gerçek İşin aslı doktorlar morgda konuşurken anlaşölmüştür. Efriyam için doktor kontrol işlemi yaparken aynı yerde bir kadın iki çocuk ölüsü daha vardır. Doktor işlemlerini bitirince oradan çıkınca görevliler çocuklardan birini kadının karnını yarıp içine koymuş ve el alışkanlığı ile dikmiştir. Diğerini de adamın karnına koymuşlardır. Bunun sebebi çocukların kimlikleri çıkmadan ölmüş olmasıdır. Kimliksiz ölen çocukların defin işleminin yapılabilmesi için çok işlem yapılması gerekiyor. Çok uzun sürdüğü için yıllardır bu şekilde çocukları gömüyorlardır. Doktor çok kızgındır. Gazetelere çıktıklarını, herkese rezil olduklarını, bunu nasıl açıklayacaklarını söyleyip kızıyordur. Adam işin nasıl sonuçlandığını bilmiyordur ama Efriyam'ı ertesi gün gömmek için götürmüşlerdir. Adam, arkadaşına yaşamın gerçeklerinin her şeyden daha ötede olduğunu söyler. Yalan söylediğini düşünmemesini ister.

Temalar

Bürokrasi/Duyarsızlık Bürokratik işlemlerin karmaşıklığı ve zorluğu, asıl ihtiyaçların karşılanması geciktiriyordur. Bu da yapılması gerekenlerin olması gerektiğinden farklı yapılmasına, hatalara sebep olmaktadır. Çalışanların bürokratik işlemlerin kimliksiz çocukları defnetmeyi geciktirmesi ve onları uğraştırması yüzünden kendi başlarına yaptıkları uygulama bu durumun göstergesidir. Aynı zamanda ölümlere karşı duyarsız davranışlarda, sağlık sistemindeki eksikliklerin sağlık çalışanlarına yansımalarıdır.

Çıkar ilişkileri/Yüzeysellik Efriyam'ın parası için saygı görmesi ve akrabaları tarafından önemsenmesi insanların çıkarları için yüzeysel davranışlarda bulunduğunu göstermektedir. Toplumda maddi çıkarların ilişkileri nasıl şekillendirdiğini ve insanların gerçek duygularını nasıl gizlediklerini ortaya koymaktadır.

ON YEDİNCİ MEKTUP

Öykü

Yeni gelen genç ölü Adam arkadaşına biraz önce genç bir ölü geldiğinden bahseder. Genç ölünün ilginç bir hikâyesi ve anlatım tarzı vardır. Arkadaşına aynı onun anlattığı şekilde onun ağzından olanları anlattığını belirtmiştir. Genç delikanlı Çorum'un bir köyündendir. Adı Hüseyin Tokay'dır. Kan davası yüzünden ailesindeki o hariç bütün erkekler ölmüştür. Karşı taratanda babası üç kişi öldürmüştür. Karşı taraf soylarını kurutmak için tüm erkekleri öldüreceğini söylemiş, bir tek o kalmıştır. Korkak biri olduğunu, o yaşa kadar bile annesi olmasa yaşayamayacağını anlatmıştır. Bu yüzden okula bile gönderilmemiş, hep annesinin eteğinin dibinde yaşamıştır.

Annesinin mektubu Askere gittiğinde askerliğin bitmesine birkaç ay kala annesi elden ona bir mektup ulaştırmıştır. Kimse okumasın diye elden göndermiştir. Köyde neleri varsa satıp ona para göndermiştir. Köye geri dönmemesini, büyük bir kente gidip kimliğini değiştirip kendine iş, güç, aile kurmasını söylemiştir. Ancak bu şekilde yaşayabileceğine inanıyordur. Tüm bunları yapınca bir şekilde ona ulaştığında yanına gelebileceğini anlatmıştır. Ama o güne kadar annesi ile bile iletişime geçmeyecek, kendini unutturacaktır.

Yeni kimlik Hüseyin annesini dinlemiştir. Büyük bir şehre gittiğinde bir otelde kalırken odasındaki Mahmut Yurtsever adlı kişi ölmüştür. Otel sahibini çağırdığında, adam borcu için ceplerini karıştırmıştır. Para bulamayınca kimliğini satmayı düşünmüştür. Bunu öğrenen genç, kimliği ona satması için yalvarmıştır. Parası yetmeyince de otel sahibinin aklına bir fikir gelmiştir. Onun kimliğini alıp birine satmayı planlamıştır. Genç artık Mahmut Yurtsever olarak hayatına devam ediyordur. Hüseyin Tokay kimliği ise artık onda değildir. Fakat hiç parası kalmamıştır.

Hüseyin'in önu kesilir Geri kalan günlerde sefil olmuştur. Bir gün iş bulsa beş gün bulamamıştır.. Açlıktan hareket edecek gücü kalmamıştır. Böyle bir an bir kavganın ortasında kalıp dayak yemiştir. Ne olduğunu çözememiştir. Kendini kavgadan dışarı atabildiğinde önünü birileri kesmiştir. Sağcı mısın solcu musun diye sormuştur. Bunun ne olduğunu anlamayan genç, onlara böyle söyleyip ikisi de olmadığını söylemiştir. Onu dövmüşlerdir. Her tarafı daha da perişan olmuştur. Yolunu yine birileri kesmiştir. Yine aynı soru sorulmuştur. O da bu kez dayak yememek için sağcıyım demiştir. Yine dayak atmışlardır. Her tarafı dayaktan yaralanmıştır. Fakat bir süre sonra yine birileri yolunu kesip sağcı mı solcu mu olduğunu sormuştur. Bu kez de solcuyum demiştir ama yine dayak yemekten kurtulamamıştır. Artık bir sonraki önünü kesmelerinde solcuyum diye bağırması, bu sefer tutursa da sorgu devam etmiştir. Hangi birlikten olduğunu sorunca sizinkinden demiştir. Ama yine dayak yemiştir. Artık hareket edemiyordur. Yığılıp kalmıştır.

Hüseyin karantinadan kaçır Kavgalar sonrası ölenler, yaralı olanlar, ölmek üzere olanlar cankurtaran araçları ile toplanmış hastaneye götürülmüştür. Hepsi bölümlere ayrılmış kendisi de karantina bölümüne alınmıştır. Öldü sanılmıştır. Hâlbuki ölmedim demeye hali yoktur. Kayıt için kimliğini de almışlardır. Alındığı yerde soğuktan biraz kendine gelmiş ne yapacağını düşünmüştür. Ölmedim dese belki ona inanmazlar diye kaçmaya karar vermiştir. Ölülerin ceplerindeki bozuklukları toplayıp almıştır. Camı kırıp kaçmıştır.

Polis sorgusu Bir çay için kahveye gitmiştir. O sırada polis baskını yapılmış, kimliksiz olduğu için alınmıştır. Nezarethane tıklım tıklımdır. Ama en azından ekme ve su veriyorlardır. Parası olanlar gazete de alıyordur. Gazetede Mahmut Yurtsever'in ölüm haberi vardır. Odasında boğularak öldürüldüğü haber yapılmıştır. Kimlikler değiştiğinden onun ismi ve fotoğrafı vardır. Bir yandan sevinir artık kan davası için onu aramayacaklarını düşünür. Polis onu sorguya alır. Mesudiyeli Mahmut Yurtsever olarak ifade verir. Polis isminden otel odasında öldürülen adamı öldürme şüphesi ile sorguya çeker. Hüseyin Toker ile aynı odada kaldıkları tespit edilmiştir. Genç delikanlı otelde öldürülen adam için itiraf veren sanıkları görüp korkar. Hepsinin dayak yediği bellidir. Ne söylüyorlarsa her şeyi kabul ettiğini söyler ve dayak yemekten kurtulmayı umar. İki cinayet üstüne kalır. Ama son anda öldü sanılan kişi ortaya çıkınca polisler şanslı olduğunu söyler. İşlediği cinayet bire düşmüştür.

Hüseyin her şeyi itiraf eder İfadesi alınırken en sonunda ağlayarak her şeyi itiraf eder. Kan davasını, otelde Mahmut Yurtsever'i ölü olarak bulmalarını, kimlik değiştirmesini, sağcı ve solculardan yediği dayakları, hastanede öldü sanıldığını ve kaçtığını ağlayarak anlatır. Ona üzüleceklerini zanneder ama yine dayak yer. Ölen benim dese de, öldüren benim dese de dayak yemeye devam ediyordur. Morgdakiler nasıl öldüğünü sorarlar. O da besbelli ecelim gelmiş diye cevap verir. Neden öldüğü anlaşılсын diye, kesip biçilmek üzere buraya yollanmıştır. Az sonra morgun çalışanları gelip genci alıp götürmüşlerdir. Serüvenini dinlediği diğer ölülerin hikâyesini başka mektupta anlatmaya devam edeceğini söyleyerek mektuba son verir.

Temalar

Toplumsal baskı/Kimlik Toplumsal baskıların, toplumdaki kültürel durumların ve kimlik sorunlarının öyküde ön plana çıktığı görülmektedir. Kan davası, kimlik değiştirme sorunları yüzünden baskı altında yaşamını sürdüren Hüseyin'in yaşamı zorluklar içinde geçmektedir. Kan davası toplumsal baskının en uç örneklerinden birisidir. Bireyler ölüm tehlikesi karşısında zor koşullar altında yaşamaktadır. Bu durum öyküde kimlik, eğitim, meslek, varoluş sorunlarına neden olmaktadır.

Şiddet/Sosyal çatışma Sağ ve sol çatışmaları yüzünden toplumda ayrışmalar yaşanmaktadır. Bu çatışmalar toplumdaki sosyal dinamikleri etkilemektedir. Sosyal çatışmalar ve şiddet sağ, sol ayrımlarının bir yansımasıdır.

ON SEKİZİNCİ MEKTUP

Öykü

Doktor simsarlı adam Ölmüş Eşek morgda çok eğlendiğini söyler. İmkânı olursa mutlaka morgda kalacak şekilde ölmesini tembihler. Özellikle geceleri çok eğleniyorlardır. Etraf sessizken hepsi konuşup eğleniyorlardır. Geçen akşam yine bir oturma yapmışlardır. Hepsi konuşmuştur. İlk soruyu kendisinin sorduğunu söyler. Yaşarken ne iş yaptıklarını sormuştur. İçlerinden yaşlı görünen biri doktor simsarlığı yaptığını söylemiştir. Aslında yaşlı biri olmadığı ama yaşlı gösterdiği anlaşılmıştır. Doktor

simsarlığının, hekimleri ünlü yapmak ve daha çok hasta ile buluşturmak için hastaları anlaşmalı olduğu doktorlara götürmek olduğunu söylemiş ve hikâyesini anlatmaya başlamıştır.

Adamın polis olma isteği Babası köyün en zenginlerindenidir. Bir oğlundan başka biri yoktur. O yüzden bir dediği iki edilmiyordur. Ortaokuldan sonra okumak istememiştir. Çok zengin olduklarından okulu bırakmıştır. Tek isteği polis olmaktır. Çünkü üniforması ve silahı vardır. Herkes ondan korkmaktadır ve düdük çalması havalı gelmektedir. Babası hevesini alsın diye polis olmasına izin vermiş, ne gerekiyorsa yapmasını söylemiştir. Gerekli tüm belgeleri toplamıştır. Sadece sağlık raporu kalmıştır. Tüm tetkikleri yaptırmış, her şeyi iyi çıkmıştır. Bir tek idrar tahlili kalmıştır. İdrar tahlili sonrası doktor albümin hastası olduğunu, tedavi için acil hastaneye yatırılması gerektiğini söylemiştir. Eğer polis olmak için kendini muayene ettirmese aniden ölebileceğini, çok şanslı olduğunu da belirtmiştir. Hastaneye yatırıldıktan sonra ilaç ve iğne tedavisi görmüştür. Ama tedavi devam ettikçe iyileşeceğine kötüleştirmiştir. Çok zayıflamış, güçsüzleşmiştir.

İdrar tahlili karışıklığı Bir gün hastanede olay çıkmıştır. Yaşlı bir hasta ile bir kadın hastanın idrarları karıştığından adam için gebe sonucu çıkmıştır. Tüm herkese rezil olmuş, torunları alay eder olmuştur. Adam bu yüzden hastaneyi basmış, doktoru öldürmeye çalışmıştır. Bir kadına da bel soğukluğu hastalığı teşhisi koyulmuştur. Sonra anlaşılmıştır ki adam ve kadının idrarları karışmıştır. Bu olaydan sonra doktor simsarı olan adam anlamıştır ki onun tahlilinde de bir karışıklık olabilir. Tekrar idrar tahlili yaptırınca albümin olmadığı anlaşılır. Doktorlar hastalığı ilaç tedavisi ile geçirdiklerini söyleseler de adam aslında hiç hasta olmadığını farkındadır.

Yardım eden adam Hastaneden taburcu edilmiştir ama gördüğü tedavi yüzünden iç organları zarar görmüştür. Artık çok kötü durumdadır. Tek başına yürüyecek hali yoktur. Babası iyi olması için yanında iki adamla onu İstanbul'a gönderir. Oradaki doktorların, hastanelerin daha iyi olduğunu düşünür. İki kişi koluna girmiş vaziyette Haydarpaşa'da trenden iner ve vapura biner. O sırada bir adam onunla sohbete başlar. Hastalığını sorar ve oğlunun da bu şekilde çok hasta olduğunu, bir doktorun onu iyileştirdiğini söyler. Ona üzüldüğü için aynı doktora götürmeyi teklif eder. Sadece adresi vermesi, zahmet etmemesini söyleseler de onu görünce indirim yapıp daha çok ilgileceğini, ona acıdığını söyleyerek eşlik eder. Onu doktora götüren adamın hekim simsarı olduğunu yıllar sonra anlamıştır. Her hasta için doktordan komisyon alıyordu. Tren istasyonlarında, otogarlar da hasta görünenlerle sohbet edip bu şekilde numara yapıyordu. On yıldır iyileşmek için doktor doktor gezdiğinden sonradan bu durumu çözebilmiştir.

Adamın hastalıkları kötüye gider Babası tedavi için varını yoğunu vermiş, servetini kaybetmiştir. Sonunda İstanbul'da çalışmaya gelmiş ve tedavi masraflarını böyle karşılamaya çalışmıştır. En sonunda da ölmüştür. Adam kimsesiz kalmıştır. İlk gittiği hekimden itibaren her hekim başka bir uzman gönderiyordu. Doktor doktor dolaşmıştır. Midesini tedavi ederken bağırsakları bozuluyor, bağırsakları tedavi edilirken verem oluyor, verem tedavi edilirken midesine, midesi tedavi edilirken karaciğeri sorun çıkarıyordu. Her ilaç başka bir hastalığa zararlıdır. Bütün hastalıklar onda toplanmış ama ilaç alamaz olmuştur.

Doktor simsarlığı yapmaya başlar Hastalıkları sayesinde çok hekim tanımıştır. İlk gittiği doktora durumunu anlatınca ona doktor simsarı olmasını tembihlemiştir. Bir sürü doktor tanıdığından işi kolay olacaktır. İlk o hekimle çalışmaya başlamıştır. Çok iyi de para kazanıyordu. Doktorlar birbirini tuttuğundan işleri iyi gidiyordu. Her doktor bir başka uzman hekime hasta yönlendiriyordu. Bir sürü bilgi verip, uzmanına görünmenizde fayda var diyordu. Bir ara gazetelerde doktor simsarlığı mesleği kötülenmiş, işleri düşmüştür. Ama sonra yeniden işler açılmıştır.

Adam sonunda ölmüştür Artık para biriktiriyor, neredeyse ev alacak duruma geliyordu ki bir hastalığı çıkıyordu. İlaçlara para vermekten, hastalıklarla uğraşmaktan toparlanamıyordu. Artık hasta değil hastane gibidir. Öldüğünde hastane hekimleri birbirine girmiştir. Kimi kanserden, kimi kalpten, kimine göre iç kanamandan, kimine göre şeker komasından, kimine göre beyin kanamasından ölmüştür. En sonunda ölüm sebebi araştırılсын diye gereksiz yere oraya gönderilmiştir. Adam sapaşlağınken bir idrar tahlili karışıklığı yüzünden başına gelen kalmadığını söyler. Sonunda ölüp kurtulduğunu düşünür. Polis olmak isterken genç yaşta ölen ama hastalıkları yüzünden yaşlı görünen adam olmuştur. Adam sözünü bitirince herkes susup kalır. Ağır havayı dağıtmak isteyen Ölmüş Eşek başarılı olamaz.

Temalar

Manipülasyon/Yozlaşma Öyküde sağlık sistemine karşı eleştiriler yer almaktadır. Bu sistemde insanların nasıl manipüle edilebileceği görülmektedir. Sağlık sistemindeki yozlaşma insanların

sağlıklarını bozmakta, hastalıkları arttırmakta ve ekonomik olarak zor durumlara sokmaktadır. Sağlık sistemi insanları iyileştirmekten, sağlıklarını korumaktan ziyade kazanç sağlama alanı olarak görülmeye başlanmıştır. Sağlık hizmetleri ticari bir meta haline gelmiştir.

ON DOKUZUNCU MEKTUP

Öykü

Yeni gelen ölünün hikayesi Adam artık yakınlarını teşhis etmek için, bulmak için gelip ölüleri inceleyenlerden sıkılmıştır. Ona orada da kimsenin sahip çıkmadığından yakınıdır. Aralarından solgun yüzlü bir delikanlı sergi gibi gösterilmekten bıktığını söylemiştir. Dün akşam gelmiştir. Adam hikâyesini anlatır. Annesi, oğlumu hekimler öldürdü diye şikâyet etmiştir. Orada hekimler mi öldürdü, kendi kendine mi öldü anlaşılması için gelmiştir. Delikanlının karnında dayanılmaz bir ağrı vardır. Hekim apandisit teşhisi koymuştur. Ameliyat etmiştir. Ama ameliyat sonra ağrılar geçmeyip arttığı için içeride bir şey mi unuttuk diye tekrar karnını kesip kontrol etmişlerdir. Bir şey unutmadıklarını görüp hastayı dikmişlerdir. Delikanlının ağrıları artmıştır.

Peş peşe yapılan ameliyatlara Başka hekime gidince hekim röntgen çekmiş, karnında soru işareti gibi bir şey görmüştür. Böyle bir organ olmadığından ameliyatla açık bakmışlar içeride makas unutulduğunu görmüşlerdir. Meğer ikinci ameliyatta unutulmuş bir makastır. Ağrılar yine dinmeyince delikanlı bu sefer başka bir hekime gitmiştir. Ama her bir muayene arası iki üç aydır. Annesi fakir bir duldur. Üç aylık dul maaşını alabildikçe doktora gidebiliyorlardır. Oğlan bu sürede daha da kötüleşiyordur. Sürekli ameliyat olması da ona iyi gelmiyordu. Son doktor üç kere yanlış yerinden ameliyat olduğunu, bağırsak düğümlemesi yüzünden ağrı çektiğini söylemiştir. O da delikanlıyı ameliyat etmiştir. Ameliyat sonrası çocuğun ağrıları geçmiştir ama bu seferde derisi, teni sapsarıdır. Doktor mikrop kaptığını söylemiştir. Operatör safrakesesini alacaklarını ve halledeceklerini söylemiştir.

Son ameliyat sırasında yaşananlar Delikanlı içinde organ kalmayınca ağrıları tamamen bitecek diye sevinir olmuştur. Delikanlıyı bayıltıp ameliyata alırlar ama operasyonun ortasında elektrikler kesilir. Doktor jeneratörü çalıştırmalarını ister ama iki haftadır benzin yoktur. Doktor kibrit, çakmak, mum ateşi bile olsa yeter dese de o karambolde hasta diye hemşireyi yakalayınca delikanlı ameliyat sırasında ölmüştür. Annesi oğlumu doktorlar öldürdü diye savcılığa şikâyet etmiştir. Ölülerden biri aslında elektrik idaresini şikâyet etmesi gerektiğini söyler. Diğeri ise benzin yoksa elektrik idaresindekiler ne yapsın diye fikir belirtir.

Hastalığı olmadan ölen adam Başka bir ölünün hikâyesi ise şöyledir. Yaşlı ölü iki gündür buradaki ölülerin hikâyesini dinlediğini, en kötü ölümün kendisinininki olduğunu söylemiştir. Hiç hasta değildir. Oğlu medeni insanlar her yıl bir kere baştan aşağı muayene olur diye babasını doktora götürmüştür. Amerika'dan tanıştığı bir doktor arkadaşı, babasının kalp kontrol kâğıdına bakıp üç kere büyük kalp krizi geçirdiğini, yaşıyor olmaması gerektiğini söylemiştir. Yaşlı adam sapasağlamken o yorumu duyunca yatağa serilmiş, kıpırdayamaz duruma gelmiştir. Bir gün oğlu ona sevinçli haberle gelmiştir. Türk bir doktora sonuçları göstermiş gerçek anlaşılmalıdır. Voltaj inip çıktıkça makinenin ibresi kâğıda bir yükseğe bir alçağa çiziyordur. Makine buldukları ülkeye göre yapılmadığı için voltaj sorunları oluyordur. Adam gerçeği öğrenir ama yine kıpırdayamaz. Pisipisine öldüğünü söyler.

Öldürülen genç kız Morgda uzun kirpikli güzel bir kızda vardır. Ona neden öldüğünü sormuştur. Benim hayatım romandır deyip anlatmaya başlamıştır. Adam, hikâye ilginç olmadığı için anlatmadığı söyler. Her gün gazetelerde çıkan cinayetlerden biridir. Kız güzelliğim bozulmuş mu diye sorduğunda bozulmadığını, bıçak izlerinin sadece mahrem yerlerinde olduğunu, yaşasa ve bikini giyse bıçak izlerinin hiç görünmeyeceğini söylemiştir.

Gazetede yazılar Kızla konuşurken adamı alıp otopsi için götürüler. Orada başka ölülerde ve gazetelerde de vardır. Ölü olanlardan biri, sizi gazetede resminizden tanıdım der. Gazetede resmi vardır. Ölümü üzerine yazılar çıkmıştır. Bu yazıların sahteliği ve içeriği onu rahatsız eder. Arkadaşına öldüğünü tüm dost ve düşmanlarına duyurmasını söyler. Artık onu görünce kimse yol değiştirmek, görmezlikten gelmek zorunda kalmayacaktır. Ölerек onları kendinden, kendini de onlardan kurtardığını söyler. Dostları da düşmanları da onun hakkında konuşurken iyiydi hoştu ama diye başlayan cümleler kuruyordur.

Otopsi yapılır Otopsi yapılırken soğuktan başı kaskatıdır. Doktor ölüsü bile dik başlı der. Genç biri beynini göstererek ne olduğunu sorar. Doktor herkesin başını belaya sokan, gereksiz ve hatta zararlı

bir organ olduğunu belirtir. Merhumun neden başının hiç beladan ayrılmadığını şimdi görüyorsunuz diye de yorumda bulunur.

Adam gömülür Ölüsünü alıp mezarlığa götürürler. Mezarlığın kenarına onu koyup bırakırlar. Hoca birilerine bağıırır, yardım etmelerini ister. Kimse gelmez ama birden bire araba dolusu insan gelir. Çelenkler kaplar her yanı. Dualar okunur. Adamın biri bir konuşma yapar. Onu Cafer isimli bir işadami ile karıştırmışlardır. O olmadığı anlaşılınca çelenkleri alarak hepsi diğer mezarın başına gider. Adamı gömeceklerken başında sadece patronunu görür. Vefalı olduğunu düşünürken ondan avans alıp, yazması gereken yazıları yazmadığını söyleyerek mezarı başında söylenir. Sonra da iş adamının mezarının başına gider. Adam gömülür. Rahmet dileycek kimse olmadığı için kendi kendine rahmet diler. Adam arkadaşına bu mektupları patronuna vermesini, beğenirse yayınlamasını söyler. Böylece borcunu ödemiş olacaktır.

Temalar

Yozlaşma/Sağlık sistemi sorunları Alınan yanlış kararlar ve uygulanan yanlış tedaviler, bunların sonrasında yaşanan trajik ölümler yozlaşan sağlık sisteminin sonucudur. Sağlık sistemi işlevine uygun şekilde ilerlememektedir.

Kadına yönelik şiddet/Cinsiyetçi baskı Ölen kadının hala güzel görünüp görünmediğini sorması toplumun güzellik algısını, kadın bedeni üzerindeki baskıyı ve buna verdiği önemi göstermektedir. Kadın ölmüş olmasına rağmen hala güzelliği konusunda endişe duymaktadır. Kadının öldürülme hikâyesinin gazetelerde sıkça yer alan haberler gibi olduğu bilgisi ve mahrem yerlerinden bıçaklanarak öldürülmesi ise kadına yönelik şiddetin izleridir. Kadına karşı işlenen bu cinayetin benzerlerinin toplumda sıkça yer aldığı ve normalleştirildiği görülmektedir. Güzellik hakkındaki yorum ve kadına yönelik şiddetin normalleştirilmesi toplumdaki cinsiyetçi ve şiddet unsurlarına dikkat çekmektedir.

YIRMİNCİ MEKTUP

Öykü

Mezardaki durum Adam yazdığı mektupta dünyadayken hiç yerini yadırgamadığını, nerede olursa olsun uyuduğunu söylemiştir. Yazı yazarken de nerede olursa olsun yazabiliyordu. Yerini yadırgayan insanlara hep kıskanarak bakıyor, bunun bir lüks olduğunu düşünüyordu. Örneğin lüks bir otelde kalan birinin sabah yerimi yadırgadım hiç uyuyamadım demesi ona hep garip gelmiştir. Mezarında da aynı şekilde yerini hiç yadırgamamıştır. Ama altında onu rahatsız eden bir şey vardır ve iyice yerleşmek isteyip hareket etmeye çalıştığında oynama diye bir ses gelmiştir. Gömüldüğü mezarda altında bir ölü daha vardır. Hatta konuşma sonrasın ondan öncede bir kadın gömüldüğünü öğrenmiştir. En altta yaşlı kadın, onun üstünde bir erkek ölü, onun üstünde de kendisi vardır.

Mezardaki kadın hikâyesini anlatır Kıpırdadıkça alttaki ölü rahatsız oluyor, ona oynama diyordu. Adam, ona bir şey battığı için rahat edemiyordu. Bir süre sonra anlar ki gömüldüğü yerde büyük bir taş vardır, onun ucu batıyordu. Adamla ölünce sınıf farkı kalmadığını düşündüğünü ama toprak olana kadar sınıf farkının hala devam ettiğini konuşur. Mezarlar karaborsaya düştüğünden fakir ve kimsesiz olanlar çok kısa zaman aralıklarla üst üste gömülmeye başlamıştır. Zenginler bile mezar yeri bulmakta güçlük çekiyordu. Onları önemseyen yoktur. Bu sırada yaşlı kadın hikâyesini anlatmaya başlar. Diğer adam geldiğinden beri beş kere dinlemiş ve bu hikâyeden bıkmıştır ama kadın yeni gelen ölü için anlatmaya başladığını söyleyerek onu önemsememiştir. Aslında çok zengindir. Zenginliğinin nedeni çok akıllı evlilikler yapmasıdır. Ya yaşlı ve zengin kocalarla evlenmiş ve mirası ona kalmıştır, ya da zengin kocalarından boşanmak için yüklü miktarda paralar istemiştir. Böyle böyle zenginleşmiştir.

Kadının son evliliği Adam, böyle zengin bir kadın neden fakirlerle bir mezarı paylaşıyor diye sorar. Kadın yaşlanmış ama gönlü gençtir. Genç ve fakir erkeklerle vakit geçirmeye, birlikte olmaya başlamıştır. Yalnız en sonunda kırklı yaşlarında biri ona çok tutkun görünmüş, peşini bırakmamıştır. Önceleri bu tutkun gösterilere inanmasa da adam evlenmek için tutturunca evliliği kabul etmiştir. Yaşlı kadın çok mutlu olmuştur. Önceki evliliklerinin hiç birinde böyle hissetmemiştir. Kadın pasta ve çikolataya çok düşkündür. Kendisinden otuz dört yaş küçük kocası her akşam eve gelirken onun için özel yaptırdığı pasta ve çikolataları getiriyordu. Kadın da güzelce yiyordu.

Kadının ölüm sebebi Kadın bir süre sonra tuvaletten çıkamamaya, halsizleşmeye başlamıştır. İshali bir türlü geçmiyordu. Kocası ile sevişecek zamanı bile olmuyordu. Gittikleri doktorlar ilaç verse de bir türlü çare olmuyordu. Kocası ise akşamları gelirken pasta, çikolata getirmeye devam edip karısına

yediriyor, güçsüz düştüğünü, yemezse daha kötü olacağını söylüyordur. Onunla çok ilgileniyordur. Bir zaman sonra tuvalete bile gidemez olmuştur. İyice güçten düşmüştür. Kocasını onu bir saniye bile bırakmamıştır. Bir süre sonra kadın bu kadar ishale dayanamamış ölmüştür. İşin aslını öldükten sonra onun başında sevgilisi ile konuşan kocasından öğrenmiştir. Kadın ölsün diye getirdiği pasta, çikolatalara müshil ilacı koyup kadını bu hale getirmiştir. Bütün mirasa konmuş, kadına bir cenaze töreni bile düzenlememiştir. Kadın en azından ishalden kurtulduğu için mutludur.

Adamın özlemi Adam arkadaşına onu çok özlediğini, göresi geldiğini söyler. Bu tarz sözlerinden dolayı korkmamasını da tembihler. Yakında ve uzak zamanda hiç görüşmeyeceklerini söyler. Onun için kirli Haliç sularını seyretmesini, Yeni cami kemerinin altından geçerken bir an onun için durmasını, özgürlüğü düşünmesini ister.

Temalar

Sınıf ayrımı Ölülerin mezardaki durumu ve anlattıkları öldükten sonra bile sınıf farkının ortadan kalmadığını göstermektedir. Bu durum adaletsiz durumlara sebep olmakta, insanların maddi durumlar sebebiyle eşit muamele görmemesine neden olmaktadır.

Duyarsızlık/Çıkarıcılık Kadının ölüm hikâyesine bakıldığında, insanların çıkarları için manipülasyonlar yaparak ve yüzeysel ilişkiler kurarak insanların nasıl aldattığını göstermektedir. Aynı şekilde ölen kadının da maddi çıkarlar için defalarca evlendiği, bu sebeple zenginleştiği görülmektedir. Duyarsızlaşan bireyler insanları ölüme götürecek davranışlarda bulunmaktan çekinmemektedirler. Maddi çıkarların her türlü değerini önüne geçtiği söylenebilir.

YİRMİ BİRİNCİ MEKTUP

Öykü

Mezara yeni gömülen ölü Mezarlıktaki seslerden gece mi gündüz mü olduğunu anlıyorlardır. Bazen zengin mezarlarını soymak, mezar taşlarını çalmak için mezarların üstünde geziniyorlardır. O zaman gece olduğunu anlaşıyor. O gün kendi mezarlarının üstünde sesler duyarlar. Sonra anlaşılır ki yeni bir ölüyü de aynı mezara gömerler. Artık mezarda dört kişidir. Yeni gelen kişiye neden öldüğünü sorarlar. O da neden öldüğünü onun da bilmediğini, doktorlar ölüsünün başında konuşurken neden öldüğünü öğrendiğini anlatır. Kortizon verilen hasta vücudundan kortizon çıkmadan ameliyat edilmezmiş. Ama onu ameliyat eden doktor raporuna bakmadan ameliyata almıştır. Bu sebeple ölmüştür. Doktorların dediğine göre ameliyat çok başarılı geçmiştir. Ama kortizon adlı olduğunu bilmedikleri için ölmüştür.

Doktorların görüşleri Onu muayene eden doktor ameliyatın başarılı geçtiğini, bu yüzden ölümünden ameliyatı yapan doktorun sorumlu olmadığını söylemiştir. Ama bir başkası eğer kortizon aldığını bilseydi ve operasyonu ona göre uygun bir zamanda yapsaydı ölmeyeceğini, raporu okumadığı için sorumluluğun onda olduğunu belirtmiştir. Diğer doktor ise ölen adamı göstererek hastanın yetmiş altı yaşında olduğunu, zaten yeterince yaşadığını, belki ameliyat edilmeseydi ameliyattan önce bile ölebileceğini söyleyerek değer mi diye düşüncesini belirtmiştir.

Ölülerin sohbeti Mezarlıkta sessizlik olur. Sonra aralarında konuşmaya başlarlar. Yerin altı bile çok kalabalıktır. Doğum denetimi olmazsa yerin üstünde de yaşayacak yer kalmayacağını söyler. Doğum kontrol politikasının yararlarından bahseder. Türkiye’de beş milyon kişi yerine iki milyon kişi olsa yoksulluk olmayacağını, herkese daha fazla gıda ve konut düşeceğini anlatır. İşsizliğinde ortadan kalkacağını söyler. Diğer bir ölü güler. Türkiye de zaten kırk milyon insanın sadece iki milyonunun yaşıyor olduğunu diğerlerinin ölüden farklı olmadığını söyler. Bir diğer ölü bunun dış güçler tarafından bir kandırmaca olduğunu, yeni nesiller gelmesin dünyayı yaşlılar yönetsin diye yaptıklarını söyler. Yöneticilerin hep yaşlı olduğunu ve yerlerini korumayı düşündüğünü ileri sürer. Adam bu konuşmalar arasında kavga çıkmasından korkmuştur ama ölü olduklarını hatırlayınca sakinleşmiştir. O an bir bando sesi gelir. Zengin birinin cenaze töreni için olduğunu anlarlar. Onların gömüldüğü yer gecekondu mahallesi gibi bir kısımdır. İleride zenginlere ait mezar yerleri vardır. Patronundan aldığı avansı bitirene kadar yazmaya devam edeceğini söyler. Mektubunu bitirir.

Temalar

Sağlık sistemindeki sorunlar Ölülerin sohbetinin içeriği ve anlattıkları deneyimler, toplumda yaşanan adaletsizlikleri, sağlık sistemindeki yozlaşmayı yansıtmaktadır. Özellikle sağlık sistemindeki sorunlar insanların hayatlarını kaybetmelerine sebep olmaktadır.

Ölüm/Sınıf ayrımı Ölüm sürecinin ardından bile ekonomik farklılıklar, sınıf ayrımı devam etmektedir. Ölülerin nereye ve ne şekilde gömüldükleri ait oldukları sınıfa ve ekonomik durumlarına göre değişmektedir. Ölen insanlar yaşarken maruz kaldıkları haksızlıkların, adaletsiz ve eşitlikten uzak uygulamaların son bulacağını düşünürken sistemsel bozukluklar mezarda bile devam etmektedir.

Toplumsal sorunlar Doğum kontrolü, yoksulluk, işsizlik gibi toplumsal sorunlar ölülerin sohbetlerinde yer almaktadır. Toplumun çok büyük bir kesiminin insani koşullarda yaşamamakta, temel yaşam ihtiyaçları konusunda eksiklikler yaşamaktadır.

YİRMİ İKİNCİ MEKTUP

Öykü

Gişedeki sıra Artık dönüşü olmayan yola girmiştir. Gişe önünde sıradadır. Tek gidişlik bilet alıyorlardır. Gişedeki melek sarışın bir kadındır. Onu yaşadığı zamandan tanımaktadır. O zaman da gişe de çalışıyordu. Demek o da erken öldü diye düşünmüş, kadına uzaktan el sallayarak kendini fark ettirmiştir. Ama kadın ciddi bir suratla hemen önüne dönmüştür. Sırası gelen farklı biletler alarak farklı yerlere gidiyordu. Birinci mevkii, loca, koltuk, onur locası diye gidecekleri yer belirtiyordu. Bileti vermeden öncede kulağına bir şey soruyordu. Ama ne olduğunu duyamamıştır.

Zebaniler adamı götürür Sıra ona gelir. Kadın kulağına tavsiye kartı olup olmadığını sorar. Adam orada da mı tavsiye kartı var diye şaşırır. Olmadığını söyler. Kadın bir dosya açıp dosyadaki resme ve bilgilere bakarak ooo, aaa, yaa gibi sesler çıkarır. Bir düğmeye basar ve zebaniyi çağırır. Adamı götürmelerini söyler. Onu bir odaya sokarlar. İçeri girer girmez bileklerinden kıskaç gibi yakalayan birisi vardır. Adam, kimsenin deyince adaletin pençesi der. Adaletin pençesi tavsiyelilere, iltimaslılara değil onun gibi garibanlara yetişiyor diye düşünür.

Adalet tanrıçası Salonunda başkaları da vardır. Sağında gözü bağlı, eli terazili satıcı bir kadın vardır. Adalet tanrıçasıdır. Hak geçmesin, kimseyi tanımasın diye gözü bağlıdır. Sattıkları da herkesin gücü ne parasına göre avukattır. Para yoksa işi Allah a kalmıştır. Adalet tanrıçasının eteğinin altına giren biri vardır. Adam onun şeytan olduğunu söyler. Tanrıçanın kalçasını seyretmek için olduğunu söyler. Tanrıça, şeytan ileri gidince eliyle şaplağı indiriyordu. İçeriden sorgu odasından sesler geliyordu. Sopa yediği belli olan seslerdir. Tövbe ediyorlardır. Yanındaki adama sıra gelir. Adama doğumda başka bir bebekle yerlerinin değiştiğini ve ikisinin birbirinin hayatlarını yaşadığını söyler. O büyük adam olacakken kadınları pazarlayan biri olmuştur. Diğer adam onun yerine büyük adam olmuştur. Bu yüzden burada cennetle ödüllendirilip telafi edileceğini söyler.

Adamın merak ettikleri Adam gidince Ölmüş Eşek diye bağırıp onu çağırılır. Söylediği sözler yanlış değerlendirilir. Melek, cehennemin dibine gönderileceğini kulağına söyler. Mahkemede ağıdalı cümlelerle, anlaşılmasız konuşması beklendiğini düşünür. O şekilde konuşmaya başlayınca yargıç "Kes" diye bağırır. O da susup yaşasın adalet diye bağırır. Adam arkadaşına oraların nasıl olduğunu sorar. Sular yine kesiliyor mu, elektrikler gidiyor mu, mahallede lağım suları birikmiş mi, sağlık bakanı o sulara rağmen bulaşıcı hastalıklar için önlem aldığını iddia ediyor mu diye sorularını sürdürür.

Temalar

Sınıf farkları/Adalet Öyküdeki bir çok küçük olay dünyada yaşanan eşitsizlik ve sınıfsal durumların öteki dünyada da devam ettiğini göstermektedir. Gişe de tavsiye kartı istenmesi, tanrıçanın kişinin bütçesine göre avukat vermesi bu durumun örnekleridir. Adalet tanrıçasının adaleti simgelemesi ve adil olması gerekiyorsa ekonomik çıkarılara göre hareket ettiği anlaşılmaktadır. Şeytanın, tanrıçanın eteğinin altına girmesi de adalet konusundaki yozlaşmaya bir gönderme gibidir. Yine bu durumun dünyadaki uygulamaların bir yansıması olarak eleştirildiği söylenebilir.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MEKTUP

Öykü

Cehennemin koşulları Ölmüş Eşek'in son mektubudur. Onu orada koyacak uygun bir yer bulamamışlardır. Suçları o kadar çoktur ki böyle bir sonuç olmuştur ve sonunda cehennemin dibine gönderilmesine karar verilmiştir. Fakat cehennem hiç dünyada anlatıldığı gibi değildir. Sağlığında dünyada oturduğu bodrum katları gibi bir yerdir. Yazın cayır cayır yanan, kışın buz kesen evi gibidir. Dünyada yaşamını sürdürüyor gibidir. Hatta burada ara sıra cehenneme yeni biri geldikçe kapı açılıyor hava geliyordur. Eski evinde o da yoktur. Havasızdır. Ayrıca dokuz kişi küçük evde oturuyorlardır. Orada daha insani koşullar vardır.

Cehennemin iyi yanları Yeryüzünde soğuktan tir tir titremekten cehenneme gelince sıcakta yavaş yavaş çözülüyordur. Yazlığa gelmiş gibi hissediyordur. Biraz daha ateş dedikçe zebaniler bile şaşırıyordur. Oranın en büyük iyiliği ise kiracı, ev sahibi, haciz memuru gibi durumlar olmamasıdır. Dünyadayken kirayı ödeyemediği için altı ayda bir haciz memurları geliyordur. Eşyalarının sokağa atılması geleneksel bir tören gibi olmuştur. Çocuklar eşyalar arası koştururken çok eğleniyorlardır.

Cennetin görünüşü Ama cehennemde rahatı çok sürmemiştir. Oradaki memnuniyetini görünce, yeryüzünde çekmediği çile kalmadığından, rahatsızlık, çile gibi durumlara alışkın olduğundan cehennem koşulları ona işkence gibi gelmiyordur. İşkence olsun diye onu cennete göndermeye karar verilmişlerdir. Cennet bahsedildiği gibidir. En çok sevabı işleyenler en güzel yerlerde, en güzel evlerde kalıyorlardır. Saray gibi bir yerde yaşayan adam verem hastanesi açtığı için cennete gelmiş, en iyi yeri hak etmiştir. Fabrikatör olan bu adamın yanında çalışanlar hep verem oluyor diye üzüldüğünden verem hastanesi açmıştır. İşçisini önce verem yapıp sonra iyileştirdiği için adam ne kadar iyi diye ironi yapar. Böyle evlerin bahçelerinden Kevser şarapları akan dereler olduğunu, hurilerin dolaştığını anlatır.

Cennetteki tanıdık Dünyada iyilik yapanlar deniz kenarındaki yalılarda yaşamaya hak kazanmış ve yalılarının önündeki denizi kendilerine özel çevirip, başkalarının girmesi yasaktır levhaları asmışlardır. Oranın da dünyadan farklı olmadığını söyler. Cennete bir hemşerisini de görmüştür. O andan çok önce ölmüştür. Memleketin halini sorar. Pek bir değişiklik olmadığını söyler. Aynı tas aynı hamam der ve arada tellallar değişiyor, gelen gideni aratıyor diye söyler. Mustafa Bekri'yi sorunca adam sağına soluna bakar. Hemşerisi korkmamasını, orada özgürlük olduğunu, istediği gibi konuşabileceğini söyler. Bekri Mustafa'yı yine sorar. Adam başını öne eğince anlar. Bu mektubu avansını ödemek için son mektubudur. Bir gün görüşmek ümidi ile arkadaşları ile vedalaşır.

Temalar

Sosyal eşitsizlik/ Yoksulluk Öykü, dünyada yaşanan yoksulluk, eşitsizlik, sınıf farkı, adaletsiz uygulamaların aynı şekilde öldükten sonrada yaşandığını ifade etmektedir. Cennette bile toplumsal eşitsizlikler devam etmektedir. Adam, cehennemin koşullarını kendi yaşamı ile kıyaslayıp daha iyi bulmaktadır. Dünyada gerçek cehennemi yaşadığını düşünerek durumu mizahi açıdan ele almıştır. İnsanların zor koşullara nasıl alıştığını ve hayatta kalma mücadelelerini ifade etmektedir.

Özgürlük/Baskı Cennette karşılaştığı hemşerisi dünyadan birini sorunca konuşma konusunda tereddüt yaşamıştır. Bu durum toplumda ifade özgürlüğü konusunda baskı olduğuna işaret etmektedir. Kişiler değişse de uygulamalar, olaylar değişmemektedir. Ülkeyi yönetenler, yönetimde söz sahibi olanlar yozlaşmaya neden olmaktadır.